

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

III. De Physica prædeterminatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

9 Obiicies, sequi ex nostra sententia Deum esse causam, ut sit potius hoc peccatum, quam illud: quod est absurdum. Respondeo, Deum nullo modo esse causam malitiæ peccati: ac proinde non esse causam, ut potius sit hæc malitia, quam illa, neque Deo tribuitur, ut hic, & nunc sit numero actio materialis peccati; quia Deus non positiue determinat illius existentiam; sed parat concursum indifferenter ad illam, quem non præbet ad aliam existentiam eiusdem rationis: ac proinde Deo tribui potest negatio existentie aliis actionis materialis peccati, quia non præstat concursum indifferenter ad illum, sine quo fieri nequit: existentia verò huius actionis materialis causæ secundæ tribuenda est; quia hæc tantum illam determinat offerente Deo concursum indifferenter ad actionem peccaminosam exhibendam, & non exhibendam. De hoc iterum latius, & opportuniùs redibit sermo Punct. 4. §. 5. à num. 46.

10 Obiicies præterea: Causa prima determinat effectus quoad indiuiduationem: ergo quoad speciem; quia indiuiduatio, & ratio specifica effectus non distinguuntur. Alio modo solet ex eodem principio obiici. Causa secunda determinat effectum quoad specificationem: ergo quoad indiuiduationem; quia specificatio, & indiuiduatio in effectu non distinguuntur. Hoc argumentum æquè procedit in sententia, quæ determinationem indiuiduationis tribuit extrinsecis circumstantiis. Respondeo indiuiduationem, & speciem à parte rei non distingui in hoc indiuiduo; & causam determinari quoad speciem esse idem, ac determinari quoad plura indiuidua sub distinctione, hoc videlicet, vel illud, ex quibus Deus vnum determinat; qui non dicitur determinare rationem specificam; quia quodcumque quod determinaret, ex his, ad quos causa secunda sub distinctione est determinata, eiusdem esset speciei cum hoc, quod determinat.

PUNCTUM III.

De physica prædeterminatione.

1 Non disputo modò, an physica prædeterminatio libertatem lædat? vel an requiratur ad actus liberos salutes, ex speciali prouidentia Dei erga prædestinatos? hoc enim ad Theologum attinet; sed an præcisè ex modo physico, quo effectus producit, necessariò sit constituenda, necne?

§. I.

Viraque sententiâ proposita, verior eligitur.

2 Statuimus iam strictissimam dependentiam, quam habet causa secunda à prima, non solum ut existat, verum etiam ut operetur, ex vi cuius nihil potest causa creata producere, Deo non concurrente cum illa ad effectus productionem. Indagandum est modò, an Deus tantum concurrat cum creatura concursu simultaneo per actionem indiuisibiliter dependentem à causa prima, & à causa secunda? an verò concurrat per præuisam aliquam præmotionem, seu qualitatibus infusione, ex vi cuius causa determinatur ad operandum?

Vniuersa Thomistarum schola, ut viam sterneret ad alia Theologiæ altiora, præter concursum comitantem causæ primæ cum secunda, antecedentem, seu præuium alium his temporibus inuenit, quem acerrimè propugnat; asseritque necessum esse aliquid produci à Deo in causa secunda, quod huius operationem præcedat, & prædeterminet, ex vi cuius causa secunda prædeterminetur ad operandum. Hic concursus præuius variis nominibus à Thomistis nuncupatur. Quidam illum appellant physicam prædeterminationem; alij præmotionem; alij qualitatem prædeterminantem; alij impressionem; alij complementum. Tota Societatis schola qualitatem hanc totis viribus reicit. Vtriusque scholæ Doctores abundè apud quemlibet reperies; idèò nullum refero: tantum moneo nullum ex nostræ Societatis auctoribus non illam abundè impugnasse: ex illustrissima verò Dominicanorum familia nullum, ante Bañez qui huius prædeterminationis fuit primus parens, illam docuisse, & post hunc illam abiurasse Aluelda disput. 58. & disput. 6. membr. 2. & M. Fr. Laurent. Gu-

tierrez vir miro ingenio præditus, excellensque doctrinâ, vehementer semper hanc prædeterminationem stomachatus est, & M. D. Fr. Antonius Viezma Episcopus Petrensis, & postea de Almeria, qui diu primarius Cathedræ Theologiæ, magno huius Complutensis Vniuersitatis plausu, fuit Professor, numquam materias de gratia, scientia, & prædeterminatione scripsit, neque verbo explicauit, ne in hanc prædeterminationem, contra propriam mentem prædeterminatus, incideret, ut sæpe nostris ipse testatus est.

Antiquos omnes discipulos D. Thomæ pro nostra sententia esse & physicam prædeterminationem, quam modò Thomistæ moderni defendunt, neque à longè salutasse optimè ostendit noster Ruicius tomo de scientia disp. 49. sect. 6. ubi ostendit clarissimis testimoniis S. Antonij, Agidij, Romani, Rainierij, Paludani, Capreoli, & Cæterani, Deze, Conradi, & Holcot, etsi in Nominalium classis annumerati ex illustri Dominicanorum familiâ testimonijs horum doctorum referendis abstinere, quæ apud Ruicium legi poterunt.

His, & aliis fundamentis munitis scripsi Magistrum Bañez primum fuisse parentem physicæ prædeterminationis, quod antea notarunt nostri Recentiores, & postea Typis mandauit Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 113. sect. 4. n. 9. contra vtrumque in surgit nouus quidam his verbis: *Eam tuentur* (scilicet physicam prædeterminationem) omnes S. Thomæ discipuli nullo, quem sciam dempto. Quia tamen sunt, qui absque ullo fundamento ausi sunt asserere: imò & scribere, & typis mandare, quod primus Author huius sententiæ fuit M. Bañez, & quod eam postea abiurauit Magister Aluelda, & M. Araujo, & alij Patres Magistrum Primarij Complutensis, & Salmanticensis in gratiam veritatis vtrunque mendacium paucis, sed euidentissimis refellam Authorum testimonijs. Modum loquendi huius Religiosi corrigere suorum Prælatorum erit, meum tantum esse volo ostendere meum, & Ripaldæ assertum verissimum esse, neque testimonium aliquod ab hoc Recentiori adduci, quo vel in minimo nostram veritatem suspectam reddat, singula ab ipso adducta referam ostendamque illibatam nostram veritatem relinquere.

Primo loco hæc Capreoli verba adducit, 2. dist. 5. quasi, 2. Deus est causa non solum nature, sed etiam cuiuslibet actus creature, quatuor modis, videlicet dando virtutem, eam conferuando, & in quantum mouet ad agendum, & denique prout quodlibet agens est instrumentum diuine virtutis operantis. Nescio in quo ex his verbis euidentiam sui intenti Magister iste reperiat, ex quo physicam prædeterminationem deducat. Deum dare virtutem, & eam conferuare cum prædeterminatione non concernit. Applicare virtutem ad agendum sine prædeterminatione ex diuersis capitibus cognosci poterit, quia Deus causam conferuat, & expeditam facit ad agendum, & quia suam omnipotentiam applicat ad concurrendum cum illa. Denique causam esse instrumentum Dei dicit causam operari per virtutem à Deo acceptam, atque productam, & hanc non posse operari Deo cum illa non operante.

Subdit ex eodem Capreolo, causa conferens, & conferuans virtutem, cuiuslibet agentis secundæ mouens illam ad operandum, & eam suo affectui coniungens operatur in quolibet operatione agentis secundæ, sed Deus est huiusmodi: igitur. Concedo consequentiam, videlicet Deum operari in quolibet operatione agentis secundæ; sed quid inde? Vnde physica prædeterminatio? Si eam in voce illa mouens inuenire vult, ostendam in ea non esse, & ita alibi querendam.

Tandem hanc propositionem ex Capreolo subdit. Dico, quod simul tempore, sed prius naturæ actio primæ causæ attingit effectum, quam actio secundæ. Ex mente Capreoli, Deus est causa actionis creaturæ producendo, & conferuando virtutem actiuam, ut constat ex testimonio prius adducto, conferuare autem, & producere virtutem creatam prius naturæ est, quam actionem à virtute procedere.

Debilis profecto sunt ista, vrgentiora dato. Audiat modernus iste Capreolum, quem suum patronum vocauit, pro me contra ipsum loquentem. Sic habet in 1. dist. 45. quasi. vnica ad quartum contra tertiam conclusionem. Voluntas quantum ad exercitium actus, scilicet, ut velit, vel non velit determinatur à se ipsa: & illud, quod ad hoc determinat, est actus eius determinatus. Non clarioribus verbis potuit dici voluntatem se ipsam determinare per proprium suum actum; & ita ad hunc nullam illius determinationem supponi. Deinde

- 10 Deinde in 2. dist. 24. q. vnica art. 3. inter medium, & finem ad quoddam argumentum. Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita. Ipsa tamen ratione sua libertatis se determinat ad id quod vult, & ipsa non indiget alio determinante. Verba, quæ adeo clarè principium à voluntate distinctū determinans negant, explicatione non indigent.
- 11 Rursum idem Capreolus dist. 25. sequenti que vnica columna tertia, & quarta, ait. *Actus elicitus à voluntate contingit, & euasibiliter euenit, & producitur à causa de se indeterminata, quæ potest seipsam determinare.* Videat modernus iste, quem Authorem suæ sententiæ vindicem inuenit, confertur testimoniis, quæ ex eo pro mea sententiâ adduco cum his, quibus ille in suam trahere intendebat: agnoscatque melius illi fuisse huius Authoris non meminisse.
- 12 Secundo loco Caietanus adducit 1. parte q. 45. §. Ad durandum ubi affirmat: hanc propositionem esse veram. *Angelus & omnis causa secunda non agit, nisi agatur à prima.* Explicui punct. 3. n. 27. quid sit causam secundam non agere, nisi agatur à prima: ostendit ex Angelico Doctore q. 6. art. 1. ad secundum hoc tantum importare omnem causam secundam agere per virtutem à Deo receptam.
- 13 Tertio loco adducit Sauellum lib. 6. Metaph. quæst. 11. ad primum, ubi ait, causa secunda non mouet, nisi in quantum mouetur à prima. Iam euici apertissimis testimoniis Diui Thomæ & Caietani tantum hoc dicendi modo significari nullam causam secundam se mouere, nisi per virtutem à prima productam.
- 14 Tandem adducit Magistrum Bartholomæum de Medina 1. 2. quæst. 9. art. 6. ad tertium, ubi hæc habet, *Res certissima est, voluntatem nostram nihil posse velle boni, aut mali, nisi prius moueatur à Deo ad operandum, sicut penicillus nihil potest operari, nisi prius à principali agente ad operandum moueatur.* Hoc verissimum est, verumtamen vnde locus ad probandum hanc motionem non esse per cognitionem indifferentem, sed per physicam prædeterminationem.
- 15 Extra Thomistarum classem refert Agidium Columnā asserentem, prius attingere Deum quemlibet creatum, quam illum attingat creatura, quia Deus illum attingit sub ratione vniuersali entis, & creatura sub ratione talis entis. Sed hoc ad rem non est, quia tantum dicitur de prioritate vniuersalitatis ex eo, quod Deus producat omne ens, & causæ creatæ tantum possunt producere talia entia certa, & determinata, & non alia; neque aliud importat Deum producere effectus sub ratione entis, cum certum sit producere omnes rationes, quæ in quolibet individuo effectu continentur, omnesque eodem proflus modo à Deo dependere.
- 16 His clauduntur testimonia omnia, quæ euidentissima promittit Modernus iste ad suum intentum probandum, quorum explicatione à me adducta, seu potius simplici illorum propositione satis propulsatam esse notam mendacij compertum est, clariusque constabit neminem ante Magistrum Bañez physicam prædeterminationem docuisse, neque vllum siquidem Authorem inuenire potuit nouus iste, quem legitime pro eo adduceret.
- 17 Superest excutere etiam mendacij notam, quam idem Modernus mihi, & Ripaldæ imposuit ex eo, quod dixerimus Magistrum Araujo, & Magistrum Alueldam alioque RR. Complutenses, & Salmanticenses physicam prædeterminationem abiurasse. De M. Araujo nihil ego dixi, nec dicere potui, quia illius opus, post meum lucem vidit, verumtamen id veracissimè dixit Ripaldæ, cum physicā prædeterminationem prolem esse expositam ad fores Scholæ Thomistæ, vt à Thomistis, vel inuitis, & extraneis parentibus aletur. Mag. Araujo, nunc dignissimus Segouienfis Episcopus dixit, non secus inquit, 1. 2. q. 11. art. 5. dub. 6. n. 36. Atque infans foribus Ecclesiæ exponitur, vt ab ipsa volente, nolente re in curam, & tutelam recipiatur. Ludicabam me profecto de physica prædeterminatione egregie meritum, dum illi nobilissimum Parentem Magistrum Bañez ad scribebam, quam expositam prolem ad Thomistarum valuas appellat dignissimus pariter, ac sapientissimus hic Præsul ex præclara ipsa Prædicatore familia. Qui quidem n. 40. & 41. latissimè hanc physicam prædeterminationem impugnare ex Trident. probatque libertatem euertere. Verba Authoris longius non profero, quia iste, cum quo disputo ausus non est negare, ita scriptum reperiri in libro scripto à Magistro Araujo, nequidquam aliud illi respondendum occurrit, quam asserere tractatum illum repperit in libro huius Authoris, illo viuente, & sciente, &

volente, eiusdem Authoris non esse; sed ab alio elaboratum, qui in Bibliotheca communi adseruatur proprii Authoris nomine, & sapientissimus Magister Araujo cum suis imprimi permisit. Præsto fidem subleuant meam, habeo iam duplicem patronum huius tractatus, in quo physica prædeterminatio ad fores Thomistæ scholæ exposita esse dicitur, vnum illum, qui tractatum hunc elaborauit, sub cuius nomine in Bibliotheca adseruatur communis; alterum doctissimum Mag. Araujo, qui tractatum istum approbavit, & adoptauit, & cum suis imprimi permisit.

Venio ad Albeldam, quem dixi physicam prædeterminationem abiurasse, quod inquit Magister iste nunquam se esse crediturum; non peto, vt credat, sed vt legat, & attendat. Audiat Albeldam 1. parte disp. 58. sect. 2. in initio sic proponentem physicæ prædeterminationis sententiam. *Aliqui ex iunioribus Thomistis ita explicant, diuinæ prædefinitionis circa actus nostros liberos bonos, vt dicant gratiam auxilii, præuenientem consensum nostrum esse qualitatem per modum actus primi inherentem voluntati, semper intrinsece perfectiorem, & alterius rationis, quam gratia auxilians, quæ datur ei, qui dissentit, etiam si sint inæqualiter tentati, asserunt enim qualitatem huiusmodi esse ultimam: complementem potentiam voluntatis, & reducentem illam, quasi inchoatū de actu primo ad actum secundum, ac proinde necesse esse existimant, quod auxilium, quod est efficax in vno, etiam leuiter tentato intrinsece, & ex natura habeat, quod sit efficax in quocumque alio, quantumvis grauissimè tentato: quia dicunt hanc esse naturam huius qualitatis, vt in quocumque supposito sit ultimum complementum potentie actiue reducens illam quasi inchoatū de actu primo, ad actum secundum.* E contra vero prosequitur explicando naturam gratiæ puræ sufficientis eadem proportionem. Sic proponit physicæ prædeterminationis sententiam, quam dicit esse aliquorū iuniorum Thomistarum. Secundo loco proponit sententiam nostrorum Authorum, & postea ex propria sententiâ paulo ante num. 10. sic habet. *Prædictæ tamen sententiæ vere non sunt pro quarum impugnatione dico contra primam sententiam, non oportere, quod gratia præueniens, quæ in vno est efficax sit etiam efficax in alio maiori tentatione vocato, &c.* Rursus paulo ante num. 11. contra eandem sententiam sic habet. *Secundo probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur, quod auxilium efficax sit talis naturæ, vt voluntas nostra non possit illud abiicere, non solum possibilitate consequenti, sed etiam possibilitate antecedenti, seu quod idem est non solum in sensu compositos, sed etiam in sensu diuisi: consequens dici non potest, quia contrariatur Tridentino sessio. 6. c. 5. Postea n. 12. sic eandem sententiam insequitur. Tertio probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur non esse laudandos magis viros sanctos, qui de grauissimis tentationibus victoriam reportarunt, quam eos, qui solum vicerunt leuissimas, quæ argumenta ex nostris Authoribus mutuatus est Alueldæ.*

Subdit postea: sect. 3. pag. 709. n. 36. cuius ordinem Typographus inuertit; posse dissentium componi cum auxilio efficaci, quo nihil longius à physica præmotione, sunt verba Albeldæ. *Ex quo colligitur, quod non dicitur dissensus impossibilis in sensu composito libero arbitrio, sit excitato, hoc enim falsum est, nam cum liberum arbitrium sit excitatum sit proxime, & expedite indifferens ad vtrumlibet, alius liberum non esset, non implicat absolute poni dissensum cum illo sic excitato.* Dubitare Albeldam his in locis, & per totam disputationem impugnare physicam prædeterminationem, est media in luce cæcutire.

Obiicit Recentior iste Albeldam dixisse disp. 6. necessarium esse Dei præuium concursum actuale in ipsas causas secundas. Id forsitan dixit de decreto concurrendi, aut de modis illis concurrendi ad actiones causæ secundæ, quos Capreolus dixit Deum habere producendo virtutē, & illam conferuando, quod satis indicat ibi Albeldæ per hæc verba. *Opposita sententiâ sicut communis est apud omnes Philosophos antiquos, ita certissima, & lumine naturali videtur nota.* Huc usque ex Albeldæ retulit recens ille, & immediata verba subicit ad alia transiliens, vt sensum huius Authoris in fauorem physicæ prædeterminationis detorqueat. *Pro cuius declaratione, (prosequitur Albeldæ) supponendum est, quod in quacumque causa creata aliud est esse, aliud operari, ita etiam in illa duplex reperitur dependentia à prima causa, altera in essendo quando videlicet à Deo habet esse, unde ab eo dependet in fieri, & conferuari. Alia vero est in causando, quatenus videlicet à concursu causæ primæ dependet operari, quatenus videlicet à concursu causæ secundæ. Vtramque autem dependentiam ex oppositis.* Quod si alia obscura, & inuoluta in hoc Authore inueniantur,

iueniantur, quibus videntur sibi contradicere, aut consequenter non loqui, de hoc ego non curabo dum ostenderim clare, & manifeste Authorem hunc physicam prædeterminationem impugnare.

- 21 De Magistro Laurentio Gutierrez nihil habuit hic Author, quo probare contenderet eam physicam prædeterminationem defendisse, neque ego habeo, quo reuincam animositatem hominis, qui ea, quæ in libris scripta leguntur aperto negat, id certo mihi constat, quod cum in suo Collegio Sancti Thomæ quibusdam publicis disputationibus præflet anno 1613. & à Patre quodam è nostris argueretur de efficacia gratiæ Hispanè respondit. *No es mi ingenio para abtazar esas durezas, y nunca las pude entender.* Quæ verba inferuit postea P. Gaspar Hurtado veracissimus vir, in tractatu de auxiliis ipso Magistro in hac Vniuersitate residente, sciente, & consentiente; cuius tractatus copiar hodie apud nonnullos extant, quod iterum ex hoc suggestu dictauit P. Ioannes Antonius de Vñon, de illustriss. D. Fratre Antonio Viezma dixit abstinuissè semper à quæstionibus de efficacia gratiæ, & scientiæ mediæ cuius testes sunt quotquot in hac Vniuersitate illum cognouere, alibi addidi hoc fecisse, ne contra propriam mentem prædeterminationem cogere docere; hoc sepe ab ipso audiui, & multis argumentis possem confirmare. Insinuare sufficiat doctissimum virum, dum adhuc Vniuersitatis Cathedram regebat à disciplina discipulorum domesticorum fuisse semotum, cuius loco successus fuit Magister Ioannes à sancto Thoma, vt suos physicis prædeterminationibus imbueret, quo idotissimus vir fuit coactus ad priuatam domum diuertere, qua à suis derelictus pauperimam vitam debebat.

- 22 Opponit nobis Magister iste: Patrem Enriquez, & P. Pereira physicam prædeterminationem fuisse amplexatos, sed vtrumque iam ab hac impostura vindicauit Paulus Leonardus in suis responsionibus ad expositiones contra scientiam mediam, sed ipsi de se loquantur sic habet Enriquez lib. de fine hominis cap. 4. vbi pro sua sententia illum refert Recentior iste, quod prius fecerat Aluarez lib. 6. responsionis cap. 1. n. 25. Neque ulla ratio, aut authoritas cogit dicere, quod Deus actu libero prædefiniat omnia futura conditionata nempe, quis effectus, aut qualis operatio sequeretur, si in tali, aut in alio statu, aut circumstantiarum concursu constitueret; nam hic actus in Deo videtur otiosus, & nihil facit ad veritatis productionem, conseruationemque, aut decorem vniuersi. Quibus valde distat à prædefinitionibus Thomisticis, sed clarius, & magis cap. 14. n. 9. vbi sic habet. *Si quis consideret speculatiue duos homines æquales in naturalibus bonis, in habitibus & causarum concursu, & eos moueri auxilio omnino æquali ex parte obiecti, & potentia non videtur implicare ex natura rei, vt vnus cooperetur, & conuertatur, altero non conuerso.* Doctrina hæc clare opponitur cum physica prædeterminatione.

- 23 Benedictus Pereira l. 8. physic. 9. sic scribit: *Si enim voluntas ita moueretur, vt ipsa se nullo modo moueret ad agendum determinaret omnis profectio meriti, & demeriti libertatis ratio funditus tolleretur.* Sed quia Deus sic eam mouet, & ipsa nihilominus se ipsam moueat, & per suam deliberationem determinet ad agendum hoc, vel aliud quidpiam ob eam causam merito appellatur. Expende verba illa se determinaret, se determinet. Per motionem autem Dei nihil aliud intelligit, quam dependentiā à Deo in operari, vt ipse statim explicat his verbis, *non enim intelligendum est voluntatem esse liberam omnino, ita vt à nullo dependeat, nullique subiciatur, hac enim libertate solum Deum liberum esse cognoscimus.*

- 24 Laetius Recens iste Ferdinandus de la Bassida, qui Romæ pro sententia Societatis pugnavit, postea sui iuris factum Abulæ physicā prædeterminationem defendisse. Est: sed quid nobis cum his, qui foris? Sed ne hanc gloriosam habeat Thomista moneo Bassida physicam prædeterminationem Abulæ defendisse intra claustra Dominicanorum in prælectionibus habitis pro laurea doctoratus, qua ab ipsis Dominicanis erat donandus. Quid ergo mirum si illis blandiretur, dum aliter faciens, loco prætense lauræ proclamationes Fratrum posset pertimescere, quod addit, videlicet Bassidam Vallisoletī physicam prædeterminationem docuisse ab viris fide dignis aliter euenisse compertum habeo.

- 25 Vltimo opponit è nostris Patrem Michaelē Marcos in manuscriptis in lucem non editis physicam prædeterminationem tenuisse. Respondeo constans esse Magistrum istum in matura ætate constitutum in nostro Collegio Sa-

lamantino scientiam mediam, & auxilia indifferentia docuisse, & physicam prædeterminationem impugnasse, quod si forsan iuuenis ante hanc controuersiam cum Dominicanis excitatam dum vigeat imperium Magistri Bassides temporis inferuerit, seruaueritque Molina, & aliis primoribus Societatis prælium primo instituire, & agmina recentiorum Thomistarum impetere mirum non esset.

Hæc de mente Antiquorum discipulorum S. Thomæ veraciter Thomistarum, neque aliter sentientes D. Thomæ consentirent, qui longe alienus fuit à physica prædeterminatione adstruenda, eamque admittendam non esse constat ex eodem Angelico Doctore. Integrum librum de hoc argumento neruolè, & erudite scripsit Petrus à S. Iosepho, quem inscribit *defensio S. Thomæ Aquinatis aduersus recentiores quosdam Theologos, qui prædeterminationem physicam ad actus liberos illi falso assignant.* Idem argumentum foeliciter insequitur noster Ruiz tom. de scientia disput. 49. section. 2. & 3. & 4. vnum vel alterum testimonium Angelici Doctoris adducam, quo stare pro nostra sententia negante physicam prædeterminationem compertum erit.

Hoc probō imprimis ex prima secundæ q. 9. art. 6. ad 3. dicendum quod Deus mouet voluntatem hominis, sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & siue hac motione vniuersali homo non potest aliquid velle, sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc, vel illud, quod est verum bonum. Expende verba illa homo per rationem determinat se; & distinctione inter determinationem ad bonum in communi extra quod voluntas vagari non potest, & ita hæc determinatio est à Deo producente voluntatem, & determinationem ad volendum hoc vel illud, & ad hunc, vel illum actum liberum, quæ est à voluntate se determinante, & non à Deo determinante voluntatem: bene tamen ab illo, tanquam à principali causa determinationis ad actum honestum.

Rursus in 2. sententiarum dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3. dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in vnoquoque secundum eius conditionem vere in rebus naturalibus operatur, sicut ministrans virtutem agentis, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agentis sibi ministraret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur. Ex his arguo in sententia Diui Thomæ determinatio actionis est in potestate voluntatis, sed physica prædeterminatio non est in potestate voluntatis: ergo physica prædeterminatio non est determinatio voluntatis.

Iterum in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. sic habet Angelicus Doctor. Sic ergo patet, quod hac differentia est in agentibus, quia quedam determinat sibi finem, & actus in finem illum, quedam vero non: nec aliquod agens finem sibi præstituit potest, nisi rationem finis agnoscat, &c. & propter hoc in solis intellectibus habentibus liberum arbitrium inuenitur, non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam alijs prioribus. Ergo sentit Angelicus Doctor ea solum agentia esse libera, quæ sibi determinant proprias actiones, & ea quorum actiones determinantur à causis prioribus libera non esse: ergo si actiones voluntatis determinarentur à Deo superiori causa voluntas libera non esset.

Item in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. *Ipsa autem potentia voluntatis quantum in se est, est indifferens ad plura. Sed quod determinat exeat in hunc actum, vel in illum non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.* Expende non solum hic asserere D. Thomam voluntatem determinare se ipsam, sed non determinari ab alio.

Obiicit nobis Thomistæ sacrum Doctorem sæpe dicere voluntatem moueri, & præmoueri à Deo, quod nos non negamus, nec negari potest, quia Deus dat auxilium excitans quod est motus, & quia libertatem præuenit præmotio dicitur. Vnde P. Suarez tom. 1. de gratia prol. 3. c. 6. n. 11. asserit auxilium excitans recte dici auxilium præmouens, seu præmotionem. Deinde vniuersaliter inphrafi D. Thomæ moueri à Deo est moueri per virtutem à Deo receptam, quo sensu dicimus grauiā, & leuiā à generanti moueri, quia ab eo grauitatem & leuitatem, quibus mouentur recipiunt. Sic explicat Angelicus Doctor 1. parte quæst. 105. art. 4. ad primum, hoc quod est moueri ab alio exemplo grauium & leuium, & hoc applicat ad motionem voluntatis, ibidem ad secundum, *Dicendum, quod moueri voluntarie est moueri ex se, id est à principio intrinseco, & illud principium intrinsecum potest*

est esse ab alio principio intrinseco: & sic moueri ex se non reputatur: quod mouetur ab alio. Videas quomodo in phrasi Diui Thomæ voluntatem moueri ab alio nihil aliud sit, quam moueri per virtutem ab alio receptam.

32 Sic explicat Caietanus 1.2. q. 9. art. 4. versum finem §. Ad id verò Diuum Thomam dicentem ibi voluntatem, quæ à se mouetur, moueri ab alio, quia ipsa non est primum principium, verba sunt Caietani. Est igitur Authoris sententia, quod sicut generans graue, dat graui naturalem appetitum motus deorsum, & propterea cessante impedimento, graue ex appetitu accepto mouetur deorsum, & quiescit ibi, ita genitor voluntatis dat ei naturalem inclinationem in bonum, ita quod proposito per intellectum absque impedimento voluntas tendit in illud actū elicitum quod est volitio. En Caietanum interpretantem Diuum Thomam, dum asserit voluntatem moueri à Deo nihil aliud significat, quam voluntatem seu virtutem illi intrinsecam, qua mouetur pendere à Deo Authore voluntatis, & dante illi intrinsecam inclinationem in bonum, quo proposito, eo præcise, quod impedimentum absit voluntas tendit pro sua libertate in hoc, vel illud bonum propositum, quia ex se tantum est intrinsece determinata ad bonum in commune, siue verum, siue apparens.

33 Obiiciunt etiam nobis Thomistæ Angelicum Doctorem dicentem voluntatem, & quamlibet aliam causam creatam agi à Deo, quod in phrasi Diui Thomæ nihil aliud est, quam voluntatem, & quamlibet causam creatam agere per virtutem à Deo receptam. Constat ex Angelico Doctore 1. parte q. 60. art. 1. ad 2. ubi sic habet. Dicendum, quod omnia, quæ sunt in toto mundo aguntur ab aliquo propter primum agentem, quod ita agitur quod nullo modo alio agatur, in quo est idem natura & voluntas, & ideo non est inconueniens, si Angelus agatur in quantum inclinatio naturalis est sibi indeterminata ab Authore sua nature. Non autem sic agitur, quod non agat cum habeat voluntatem liberam.

34 Obiiciunt insuper apparentius Diuum Thomam asserere Deum operari cum causis secundis, veluti cum instrumento, quibus supra suam entitatem oportet addere impulsu aliquid, vt operentur, ita vt sine hoc sint entitates incompletæ ad operandum. Sic habet q. 3. de potentia, art. 7. Id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat est vt intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis. Et paulo post ex hoc inferit. Unde sicut in instrumento artificis conferri non potuit, vt operaretur absque motu artis, ita rei naturali conferri non potuit, quod operaretur absque operatione diuina. Respondet cum Patre Ruizio, tom. de scientia disp. 49. sect. 2. Diuum Thomam hic non exposcere aliquid reale intrinsecè, superadditum virtuti creatæ, sed, quod Deus cum illa concurrat actione terminata ad effectum, ex qua extrinseca denominatio resultat in virtute creata cum qua Deus concurrat. Dicitur enim causa secunda complete operari potens per applicationem causæ primæ ad operandum cum illa concursu simultaneo, quo applicatio importat decretum Dei, quo vult cum creatura concurrere, ex vi cuius formaliter constituitur omnipotentia applicata in actu primo ad cōcurrendum, & quia causa secunda sine omnipotentia sic applicata concurrere non potest, dici poterit quid incompletum, seu virtus incompleta ad operandum; ex virtute enim causæ creatæ, & ex omnipotentia applicata ad operandum constituitur vnum adequatum principium; & actus primus completus ad operationem, quæ est actus secundus.

35 Hanc esse mentem Angelici Doctoris constat ex toto articuli contextu, in quo inquit, Vtrum Deus operetur in operatione nature? Et omnia argumenta, quæ in contrarium adducit, eo tendunt, vt probent sententiam Durandi asserentis causas secundas à Deo productas, & conseruatas operari absque cooperatione Dei, hoc est absque concursu simultaneo. Argumenta, quæ sanctus Thomas pro sua sententia ibi adducit, tantum procedunt contra sententiam relata, quam tenuit Durandus, & in illis tantum infert creaturam non posse operari, Deo cum illa non operante. Primum argumentum Diui Thomæ est. Sicut ars supponit naturam, ita natura presupponit Deum, sed in operatione artis operatur natura; ergo in operatione nature operatur Deus. Secundum argumentum hoc est secundum Philosophum, homo generat hominem, & Sol, sed operatio hominis dependet ab operatione Solis: ergo actio nature dependet ab operatione Dei. Tercium argumentum est. Natura non potest esse sine Deo operante:

ergo in qualibet natura operatione Deus operatur. Quartum argumentum est. Deus est in omnibus rebus, per essentiam, præsentiam, & potentiam. Sed non est dicendum, quod virtus secundum quod est in Deo est otiosa: ergo in qualibet natura operatione Deus operatur. Ecce in omnibus argumentis tantum concludit Angelicus Doctor: naturam non operari sine operatione Dei, & Deum semper cum natura operari, & in sua conclusione tradenda tantum infert, rei naturali non potuisse conferri, quod operaretur absque operatione diuina, quæ omnia de concursu simultaneo optimè intelliguntur, & hunc argumenta conuincunt, & præuium, quem Thomistæ intendunt nullo modo suadent, ergo rectè, & legitime de hoc concursu explicatur Diuus Thomas, & necesse est explicari, ne dicamus Argumenta Angelici Doctoris inefficacia; & intentionem non solum non probare, sed neque attingere.

36 Ex eo, quod interdum Diuus Thomas casu in hanc vocem prædeterminatio incidit loco cuius æquè potui poni prædefinitio, seu prædestinatio, vel volitio Dei tempore præcedens, eo modo, quo ratione huius præcedentiæ scientia Dei sæpe præscientia dicitur intendunt nonnulli physicam prædeterminationem probare. sanctus Thomas 1. parte q. 23 art. 1. inquit: Vtrum homines prædestinentur à Deo? Respondet affirmatiuè, probatque omnia subiacere diuinæ prouidentia, & cum testimonium Damasceni sibi obieciſſet, his verbis respondet. Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus, quæ sunt determinata ad vnum. Ex hoc loco neque apparenter inferitur, prædeterminationem D. Thomam adtribuere; non enim in sua sententia tradenda nomine prædeterminationis vsus erat, sed nominibus prædestinationis, prædefinitionis, & ordinationis; nec dum asserit, Damascenum nominare prædeterminationem impositionem necessitatis illius loquendi modum non improbat, sed tantum asserit, ipsum non loqui de impositione necessitatis, quod vel tacite insinuat, hanc significari nomine prædeterminationis, vel quod fauorabilis possunt habere Thomistæ abstrahere à significatione huius vocis prædeterminatio.

37 Insuper sanctus Thomas quodl. 12. quæst. 1. art. 4. illam quæstionem tractans an omnia sint sub fato. A prouidentia (inquit) Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata, & in hoc sensu concedit omnia esse sub fato iuxta illud Boëtij. Fatum est immobilis dispositio rebus mouibilibus inherens. Ex verbo autem illo omnia sunt prædeterminata volunt Thomistæ physicam prædeterminationem inferre, sed incausum profecto, nam ibi Sanctus Doctor tantum vult prouidentiam Dei esse certam, & immobilem, & sua decreta esse inirritabilia: prædeterminata autem dicit quia à Deo sunt decreta prius tempore, quam fiant. Constat aperte ex eo, quod Angelicus Doctor loquatur etiam de affectibus, qui à Deo solo tanquam à causa dependent, respectu quorum prædeterminatio Thomistica locum non habet, quia hæc tantum pro causis secundis inuenta est. Eadem fuit mens Augustini relata à D. Thoma his verbis. Si quis hoc modo intelligat fatum sententiam teneat, linguam corrigat & non dicat fatum, sed prouidentiam. Cum igitur Sanctus Thomas Boëtium, & Augustinum imitetur, & quæstio quam ibi tractat, tantum sit, an omnia subiaceant prouidentia diuinæ, sic manifestum, hanc tantum prouidentiam cum Boëtio, & Augustino intendisse probare immemorem omnino physicæ prædestinationis, quam Thomistæ stabilire intendunt.

38 Aliud adducitur testimonium ex Diuo Thoma in commentario ad Dionysium de diuinis nominibus cap. 5. sect. 3 quod his verbis proponit Alvarez disp. 22. de auxiliis naturæ. Et huiusmodi rationes sacra scriptura vocat prædefinitiones, seu prædeterminationes. Nescio an alicuius incuria, vel nimia cura verbum hoc prædeterminationem, irreperit, quod apud D. Thom. non inuenitur, sed prædefinitionem, quo huic testimonio superabunde satisfactum est. Subdit postea Angelicus Doctor: Quæ quidem prædefinitiones, & voluntates sunt definitiue entium, & effectiue ipsorum, quia, & huiusmodi rationes supersubstantialis Dei esse prædeterminant, omnia producit. Sic Sanctus Thomas vtroque loco proximè citato iuxta editionem Romanam anno 1570. In hoc testimonio verbum prædeterminant non cadit supra verbum omnia, vt constat ex grammatica constructione, & commate posito post verbum prædeterminant, & ante verbum omnia, sed supra voces illas, rationes supersubstantialis esse Dei. Ita

ut sensus sit, produxit omnia, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei, hoc est divinus actus respectu quorum physicam prædeterminationem hucusque Thomista non defendunt, neque apud D. Th. in prædicto testimonio est, *omniāque produxit*, ut scribit Alvarez. *sed omnia produxit*, & dum Alvarez conjunctionem que addit destruxit sensum Angelici Doctoris, neque alium ad suam mentem composuit, sed totam periodum absque ulla significatione perfecta reliquit, manet enim pendula, & absque comparte pars illa propositionis causalis, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei.

39 Alia testimonia, quæ ex sancto Thoma, in favorem physicæ prædeterminationis obijciuntur ad eam comprobendam levisissimi momenti sunt, & ex prædictorum solutione facile quisque ingenue, & legitime absque præiudicio nostræ sententiæ explicabit.

40 Affirmo qualitatem hanc, iuxta principia Philosophica, admittendam non esse, neque in causis liberis, neque in necessariis; quia in utrisque absque ulla necessitate, & sine fundamento ponitur. Non esse necessariam in causis necessariis, sic probō. Hæc qualitas ponitur in causis, ut determinentur ad operandum: sed causa necessaria ex sua natura, & par suammet entitatem est determinata ad operandum, quotiescumque habet paratam omnipotentiam, ut cum illa comitanter concurrat ad effectum: ergo præter omnipotentiam paratam ad concurrendum cum illa per concursum comitantem, superflue alia præmotio, seu determinatio ponitur. In causis liberis eodem modo fit argumentum: etiam si causa libera ex sua natura non sit determinata ad operandum, eo ipso quod sit libera, talis est natura, ut positus omnibus requisitis ad operandum, & non operandum, valeat se determinare ad operationem, & carentiam eiusdem; aliās non esset libera; quia principium liberum essentialiter dicit principium indifferens potens se determinare: ergo ut causa libera determinetur, necessaria non est hæc præmotio; sed sufficit applicatio obiecti per cognitionem proportionatam ad illud amandum; & si quæ sunt alia requisita ad actum amoris; videlicet habitus supernaturalis, si actus producendus futurus sit supernaturalis: ergo superflue excogitatur hæc qualitas, seu præmotio. Multa sunt capita, ex quibus intendunt Thomistæ necessitatem huius physicæ qualitatis præsumere, in causis liberis illam ex indifferentia voluntatis exposcunt; in liberis, & necessariis illam exposcunt ex subordinatione causæ secundæ ad primam; ex necessitate concursus causæ primæ, quam habet secunda, ut operetur, ex ratione causæ primæ. Quæ omnia percurram, ut probem ex nullo capite, qualitatem hanc esse necessariam; & Thomistarum argumenta simul diluam.

§. II.

Indifferentia voluntatis non arguit necessitatem physicæ prædeterminationis.

41 **E**X indifferentia, & indeterminatione voluntatis, quam habet in actu primo, inferre volunt Thomistæ physicam prædeterminationem, quæ per modum actus primi determinatur ad actum secundum. Deinde, quia determinatio provenit à principio activo; ac proinde existimant non posse à voluntate provenire; quia hæc est principium actuum, & nihil potest esse principium actuum & passuum secundum eandem rationem. Expendam hæc argumenta postquam de hac re diversas sententias, illarumque auctores dederō.

42 Docuit Ægidius Romanus in 2. distinct. 25. quæst. unica art. 3. ad argumenta, dub. 2. art. 6. & in 1. dub. & 2. & quodlib. 3. quæst. 16. Voluntatem non esse potentiam actuum, sed purè passivam; nihilominus se ipsam determinare: quia dum se continet à prosecutione huius obiecti, consequens est, ut contrarium obiectum agat in voluntatem. Exempli gratia, illi obijciuntur delectatio fornicationis, & divina lex prohibens fornicationem, si contineat se ab amore fornicationis, per hanc continentiam determinat se ad amorem divinæ legis, quem producit suum obiectum in voluntate tali continentia supposita. Quod si voluntas contineat se ab amore divinæ legis, determinatur ad fornicationis amorem; quia huius delectabile obiectum illum necessario producit in voluntate. Ægidium sequutus est Arg. dist. 25. quæst. unica, art. 1.

Hæc opinio est omnino improbabilis, & aliena à vera doctrina Patrum, & Conciliorum asserentium, voluntatem concurrere ad nostram iustificacionem. Cognosce testimonium ex Trident. sess. 6. cap. 4. quo vitor Controv. 5. de anima, Punct. 1. num. 11. ad probandum voluntatem actuè concurrere ad suas operationes. Ratione philosophica clarissime impugnatur: voluntas nihil effectivè agit circa duplex obiectum propositum in hac sententiā, videlicet gratia, circa delectationem fornicationis, & circa amabilitatem divinæ legis prohibentis fornicationem: ergo quatenus est ex se æquè se habet circa utrumque obiectum, neque est aliqua ratio propter quam dici potest magis continere se circa hoc obiectum, ut oppositum necessariò sui amorem in illa producat, quam circa illud, ut ab hoc amor ipsius producat: ergo neque per continentiam amoris, neque per productionem eiusdem magis se determinat circa hoc obiectum, quam circa illud: ergo tota determinatio ex ipsis obiectis expectanda est.

Secundò: continere se ab hoc obiecto, dicit voluntatem posse determinari in illud, & se ab hac tendentiā abstinere, non enim dicimur abstinere ab obiecto, quod adhuc concupiscere nequimus: sed voluntas circa nullum obiectum potest per productionem amoris ab illa dimanantem tendere: ergo per negationem huius tendentiæ non se continere potest ab aliquo obiecto. Sed esto, contineat se per hanc negationem: hæc negatio est necessaria; quia illius habitus non subiacet voluntati: ergo non se liberè continet. Deinde esto libera. Hæc negatio est circa utrumque obiectum: ergo circa utrumque se continet: ergo non magis se determinat ad unum, quam ad aliud. Si continentia ponatur in negatione passionis, eodem modo reicietur. Quia voluntas, dum agens operatur, non potest se continere à passione; quia necessariò paritur. Dum non operatur agens pati nequit, ac proinde negatio passionis non illius continentie danda est, neque voluntas potest determinare agens v. agat, vel illud coercere ne agat; quia hoc nequit præstare voluntas per suammet entitatem, quæ indifferens est ad patiendum, & non patiendum. Quod si per suam entitatem id præstaret, non fieret liberè ab illa, sed necessariò: non per aliquid superadditum; quia hoc produci nequit à voluntate, quæ principium effectivum non est in hac sententiā: ergo nullo modo voluntas potest intelligi continere se liberè circa hoc obiectum, potius quam circa illud. Mitto rationes alias, quæ longius posent contra hanc sententiam expendi.

Communis Scholasticorum sententia docet respectu actuum voluntatis solâ ratione differre agens, & patiens, ac proinde voluntatem ipsam se actuè determinare, & passivè suos actus recipere. Ita Scotus in 2. dist. 25. quæst. unica, §. ad primam rationem. Basiliensis in 2. dist. 25. quæst. 1. Henric. quodlibeto 9. quæst. 5. & quodlibeto 11. quæst. 6. & 7. & quodlibeto 12. quæst. 26. & ferè omnes antiqui.

46 Multiplex est principium respectu volitionis; quoddam actuum physicè influens, sicuti voluntas, & habitus alius se tenens per modum conditionis, seu moralis causæ, sicuti cognitio in multorum sententia. Rursus inter principia actuè concurrentia voluntas tantum concurrat determinando actionem, ad cuius determinationem concurrat habitus. Alia sunt principia, quæ concurrunt non determinando actionem, sed quasi determinata à voluntate: sicuti habitus, qui necessariò concurrat dependenter à voluntate, & causa prima, quæ per decretum liberum, quâ ipsa vult liberè suam omnipotentiam voluntati exhibere, ut pro sua libertate cum illa operetur, vel non operetur, omnipotentiam subdit voluntati: ita, ut integrum sit voluntati cum illa veluti cum habitu operari, vel non operari. Hæc certa sunt, & suis locis adamussim explicanda. Sic

47 **CONCLUSIO.** Principium actuum determinans volitionem, non distinguitur à principio passivo respectu eiusdem volitionis: hoc est, voluntas, quæ cum omnibus requisitis constituitur, potens operari se ipsam determinat per actionem physicè fluentem ab illa, secundum eandem entitatem est principium actuum, & passuum volitionis: reliqua verò, quæ voluntatem adiuvant ad producendam actionem, per quam ipsa se determinat, non sunt principium passuum volitionis. Ex quo inferitur principium actuum, & passuum volitionis distingui tanquam includens, & inclusum: actuum enim dicit quiddam passivum

suum, & aliquid ultra. In hanc sententiam interpretor doctores omnes asserentes, nec distingui, nisi per rationem principium actuum, & passuum volitionum. Loquuntur enim de principio actuum determinantes, non vero de principio actuum in tota sua latitudine. Sic

48 SECUNDA CONCLUSIO illata ex prima, quæ propria huius est loci: Principium actuum volitionis liberæ agit quatenus est in potentia ad agendum, & non agendum, & omnino indifferens; quam indifferenciam non admittit, nisi per ipsam volitionem, quæ est determinatio principij, antequam nulla alia supponitur. Hæc conclusio est deducta ex doctrina Angelici Doctoris, quam sanctus Doctor sæpe docet. Legatur in 2. distinct. 25. quæst. vni- ca, art. 1. & in corpore, ubi hæc habet: *Nihil agit nisi in quantum est in actu: & inde est quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad utrumlibet est, æqualiter se habens, est quodammodo potentia respectu utriusque, & id est, ut dicit Commentator in 2. physic. quod ab eo, quod est ad utrumlibet nihil sequitur, nisi determinetur.* Existimabunt physica prädeterminationis patroni hoc testimonio iure optimo Divi Thomæ suam sententiam tribui audiant, quid subdit sanctus Doctor paucis interiectis: *Hæc est differentia in agentibus: quia quædam determinant sibi finem & actum in finem illum: quædam vero non: & in solutione ad 3. ait: Determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituitur.* En constituit Angelicus Doctor differentiam inter agens liberum, & necessarium, quod liberum sibi determinat finem & actionem circa illum, ac proinde non indiget determinatione in actu primo, quam supra cum Commentatore tantum pro agentibus necessariis requisierat. Deinde, ut omnem ambiguitatem auferret, hanc determinationem in potestatem liberi arbitrij reduxit. Similia habet de malo, quæst. 3. art. 3. & quæst. 6. art. vni- co, in corpore; ubi ait: *Quantum ad exercitium actus, manifestum est, quod voluntas movetur à se ipsa: sicut enim movet alias potentias: ita se ipsam movet.* Postea explicat, quomodo intelligendum sit illud axioma, scilicet non posse idem principium secundum eandem rationem esse in potentia, & in actu; quod explicat de principio adæquato eo modo, quo nos diximus distingui principium effectuum, & passuum volitionis. Subdit immediate: *Neque propter hoc sequitur, quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu.* Sicut enim homo secundum intellectum, in via inventionis movet se ipsum ad scientiam, in quantum ex vi noto venit ad aliquid ignotum, quod erat in potentia notum: ita per hoc, quod homo vult aliquid in actu, movet se ad volendum aliud in actu: sicut per hoc, quod vult sanitatem, movet se ad volitionem sumere potionem. Explicat sanctus Doctor quomodo distinguatur principium actuum, & passuum electionis; quod etiam locum habet in intentione libera, si ad ipsam, ut sæpe contingit, & semper contingere plures volunt, supponatur actus necessarius, & in omni euentu principium adæquatum actuum includit omnipotentiam, & cognitionem saltem tanquam conditionem, quæ ad principium actuum, & non passuum volitionis spectant.

49 Mæns hæc ut Thomistica nomen apud omnes mereatur comprobanda est auctoritate discipulorum D. Thom. quos medullam esse illorum, quos Thomistas appellant, negabit nullus. Multis parco, quibus hæc sententia posset comprobari: tantummodo Capreolum adduco distinct. 24. citata, art. 3. ad 6. argument. ubi hæc habet: *Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita: ipsa tamen ratione sue libertatis se determinat ad id, quod vult: & ita non indiget alio determinante: neque verba explicatione indigent.*

50 Ex his facile est argumenta Thomistarum solvere. Primum est: quia movens, & motum sunt distincta subiecto, seu re ipsa, ut colligitur ex Aristotele lib. 9. Metaphys. cap. 1. text. 12. & lib. 5. cap. 12. text. 17. Addunt sequi ex opposito, quod idem moveret se ipsum, quod fieri nequit, ut constat ex 8. Physic. text. 70. Cuius ratio est: quia tale debet esse movens in actu, quale est mobile in potentia respectu eiusdem formæ. Respondeo principium adæquatum actuum semper distingui à passivo, quia actuum includit causam primam, quæ principium passuum non est; & in hoc sensu intelligendus est Aristoteles, ex quo non inferretur idem movere se ipsum, id est tanquam prima causam, quod esset absurdum, quia semper movet se dependenter ab alio principio increato. Et ad actionem, quæ se movet, supponitur actio alia, quæ ipsum principium se movens dependet à Deo. Ad illud, quod additur tale debere esse

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

movens in actu, quale est mobile in potentia, Respondeo intelligendum esse de actu primo, in quo est principium indifferens ante ipsam actionem; quia actus primus tantum dicit prærequisita ad actionem.

Arguunt secundo: nihil agere in se ipsum, nam Aristoteles inquit 2. Physic. cap. 7. text. 20. materia, & efficiens non coincidunt in idem numero. Patiens autem se habet, ut materia, respectu agentis. Si Thomistæ probare intendissent voluntatem nullo modo concurrere ad volitionem, & non dari actionem aliquam immanentem in rerum natura, neque agentis liberi, neque necessarij ad rem specie tenus hæc testimonia adducerentur; cum aut ipsi fateantur voluntatem esse principium actuum, etiam physica prädeterminatione præsentem, & passuum eiusdem volitionis, nescio quomodo hæc testimonia nobis obiciant. Respondeo, Aristotelem dixisse materiam ex suo conceptu non identificari cum efficiente; quia sæpe distinguuntur causa materialis, & efficiens, & materia prima, quæ absolute materia dicitur non est principium actuum formarum substantialium, quam recipit, neque primarum qualitarum, aliorumque accidentium, quæ formas comitantur: & est questio an aliquorum productiva sit? Hæc ad auctoritatem Arist. principium autem illud *nihil agit in se ipsum*, vel negandum est, vel cum distinctione concedendum de principio adæquato actuum.

52 Tertiò arguunt: causa indeterminata non potest producere determinatum effectum: ergo voluntas sine physica prädeterminatione non potest volitionem determinatam producere. Respondeo distinguendo antecedens: causa indeterminata, hoc est, vaga secundum entitatem, non potest effectum producere determinatum, concedo; quia nulla causa in rerum natura est vaga, & indeterminata secundum entitatem: causa indeterminata ad effectum producendum, & in sua entitate determinata, non potest effectum producere, subdistinguo: si causa illa non habeat virtutem se determinandi, concedo: si illam habeat, qualem habet causa libera, & principium cognoscitivum, nego. Deinde nego consequentiam.

§. III.

Subordinatio causæ secundæ ad primam non desiderat physicam prädeterminationem.

53 Sæpe determinationem partiti sumus in determinationem in actu primo, & in actu secundo: determinationem in actu secundo nulla obtinet causa, quousque suam exerceat causalitatem; hæc est enim, quæ formaliter in actu secundo causam determinat. In hoc sensu dicimus virtutem actuum ignis per actionem determinari in actu secundo ad calefaciendum: quod idem est, ac dicere constitui calefacientem per actionem, & voluntatem determinari per ipsam volitionem ad volendum in actu secundo; quia per volitionem formaliter volens constituitur. Determinatio in actu secundo, quando est principium liberum, est propria determinatio; quia determinat indifferentiam, quam habebat principium. Determinatio vero, quæ principium necessarium supponit, sicuti calefactio respectu virtutis calefactivæ, propriè non est determinatio; quia nullam determinat indifferentiam, quam habet principium ex se. Virtus enim calefactiva est principium determinatum ad calefaciendum; ita ut quotiescumque sit cum omnibus requisitis ex parte actus primi necessario calefaciet, si forma opposita efficacius non resistat, quam ipsa activa virtus efficere velit. Sicuti determinatio propria principium sequitur liberum: ita determinatio quævis formaliter libera, sicuti volitio, si plura principia habeat tantum respectu illius libera dicitur, quod in actu primo liberum supponitur ad ipsam, & quod ante ipsam omnino ex se erat, & indifferens, & potens se determinare ad talem volitionem, & ad negationem illius. Unde non est idem esse principium effectuum determinationis, & esse principium se determinans: habitus enim est principium effectuum determinationis voluntatis, hoc est volitionis; & non est principium se determinans.

54 Plurimum etiam præ oculis habere oportet distinctionem illam effectuum liberorum in se primariò formaliter, & liberorum secundariò libertate derivatam causa. Volitio libera est libera in se: effectus qui dependet à volitione libera est

est liber in causa, & secundario, sicuti deambulatio. Non enim alia ratione liberè deambulo, nisi quia liberè volo deambulare. Moneo insuper volitionem creatam liberam, esse liberam respectu voluntatis creatæ, & respectu voluntatis diuinæ; sicuti enim voluntas ita illam producit, ut possit non illam producere: ita Deus ad illius volitionem concurrat, ut possit etiam non concurrere, quia nullus effectus necessariò producitur à Deo: sed omnes ab illo liberè operante procedunt. Ea tamen est differentia inter libertatem Dei, & creaturæ respectu volitionis creatæ notatu dignissima, quod volitio creatæ, respectu voluntatis creatæ, est libera formaliter, primariò, & in se; & est primum, per quod voluntas se determinat ad volitionem ipsam, ante quam nihil erat in voluntate, per quod voluntas supponeretur determinata: volitio verò creatæ nunquam potest esse formaliter, primariò, & in se libera respectu voluntatis diuinæ; sed semper est libera derivatiuè libertate volitionis diuinæ, à qua depèdet tanquam à causa, & per quam Deus se determinat, quatenus est ex se, ad volitionem creatam producendam, vel non producendam; ita, ut antequam Deus volitionem creatam producat, intelligatur iam quatenus est ex se determinatus ad illam producendam per decretum quod præcedit ipsam volitionem; quo posito non ultra Deus manet indifferens ad hanc volitionem producendam, vel non producendam. Ratio huius discriminis satis perspicua erit omnibus, qui politè materiam hanc attingunt: illi exhibeo. Volitio tantum est libera formaliter, & in se respectu voluntatis quam determinat, & constituit volentem: sed volitio creatæ tantum determinat, & constituit volentem voluntatem creatam: ergo tantum est libera formaliter, & in se, respectu voluntatis creatæ. Maior ab omnibus est admittenda, quia, cum voluntas tantum sit potentia formaliter libera, illud tantum, quod est exercitium talis potentie est formaliter, & in se liberum; & id quod determinat voluntatem formaliter, est id quod formaliter in se provenit à principio indifferenti; reliquæ vero actiones provenientes à voluntate determinatæ, vel non dependentes à voluntate, non possunt provenire à principio indifferenti potenti se determinare. Minor Catholicè negari nequit, consequentia inevitabilis est.

55 Ex his infero formaliter ex vi volitionis creatæ tantum causam creatam constitui liberam in actu secundo; & hanc esse vnicè principium in actu liberum per hanc volitionem formaliter, & quæ vnicè per ipsam se determinat: Deumque per hanc volitionem creatam non constitui se determinantem neque liberum; sed per aliam formam, videlicet per suam volitionem se determinare ad volitionem creatam producendam, & constitui primum liberum respectu volitionis creatæ.

56 Videas ultra, dupliciter se posse Deum determinare ad concurrendum. Primò per decretum, quo decernat actionem independentem à libertate voluntatis: ita ut cum illo decreto componi nequeat negatio volitionis. Secundò per decretum, quo decernat volitionem dependentem à libertate voluntatis; quod quidem indifferens est ut componatur cum volitione, & negatione eiusdem. Primum illud decretum libertatem destruit: hoc secundum illam illam suam tuetur, & est, quo de facto se determinat ad concurrendum cum voluntate ad actus liberos; quod latius explicabo, & probabo punct. immediatè venturo. Decretum primum libertatem destruens, determinat causam primam, & secundam; & ipsam actionem. Decretum hoc benignum libertati attemperatum, non determinat causam secundam, quia illo posito manet indifferens ad operandum; & non operandum: & consequenter non determinat actionem, seu volitionem dependentem à causa secundam, neque dependentem à Deo, quæ est eademmet indiuisibilis: tantum determinat Deum, ne posito hoc decreto ex parte sua, sit indifferens aliqua ad concurrendum, vel non concurrendum, quia totam suam omnipotentiam, ex vi huius decreti veluti voluntati creatæ commisit, in ordine ad illum actum, ut illa utatur, vel non utatur secundum suum arbitrium. Quapropter decretum hoc rectè dicitur determinatio subiectiva, seu respectu subiecti (sic liceat voluntatè diuinam respectu suæ volitionis compellere) non verò determinatio determinatiua, seu determinatio sui termini. Ex quo inferes aliud esse se Deum determinare ad concurrendum libere cum voluntate: aliud determinare voluntatem, & volitionem ipsam. Hæc si per calleas, nullus ti-

bi, neque minutulus difficultatis scrupulus potest superesse, & ex illis omnibus omnia, quibus Thomistæ suæ qualitatem stabilire intendunt, facillimo negotio persolues.

S. IV.

Soluntur obiectiones contra præcedentem doctrinam.

Obiicit Alvarez disp. 18. & disp. 24. n. 14. Si voluntas operaretur sine prævia motione, esset primum agens: ergo non potest operari sine illa: probat antecedens: illud est primum agens, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia præmotione; sed voluntas operatur independentem à motione: ergo operatur ut primum agens. Debiisset Alvarez primam partem antecedentis, omisissam in minori secundi syllogismi, probasse: & secundam maioris stabilire, frustra enim sibi fingit definitionem primi agentis, ut probet agens, quod non operatur cum motione prævia, esse primum agens. Si tamen ex hac parte firmum sibi argumentum superest, firmius ex altera mihi subsumo. Primum agens est illud, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia motione: sed voluntas etiam si operetur sine propria motione, non operetur independentem ab alio: ergo non est primum agens. Melius enim arguitur à negatione vnius partis essentialis ad negationem compositi, quam ab affirmatione eiusdem partis, ad affirmationem totius compositi. Hæc enim est optima consequentia: non datur materia, quæ est pars essentialis hominis: ergo non datur homo: & hæc pessima: datur materia: ergo datur homo.

Respondéo primam causam esse illam, quæ operatur independentem ab alia: & causam secundam esse illam, quæ non potest operari sine dependentia ab alia. Ex quo fit voluntatem semper operari, ut causam secundam: quia semper operatur dependentem à Deo, & neque independentem ab illo operari. Confugit Alvarez locis citatis ad auctoritatem D. Thomæ, ut hanc solutionem resciat: asseritque impugnatum fuisse à D. Thom. in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. ubi hæc habet: *Quamvis per hanc responsionem evitaretur, quod voluntas humana, & quæcumque alia causa non esset primum ens simpliciter: non tamen videtur posse evitari, quin esset primum agens, si eius actio in aliquod primum agens non reduceretur sicut in causam.*

Ad eò alitè mentibus nostris infidit de auctoritate, subtilitate, præcellentique Angelici Doctoris doctrinam, dignissima existimatio: ut illius testimonia abs re læpissime adducta ad illa, quæ nullatenus probant, imò non raro ad illa, quibus neque coheret tanti Doctoris doctrina, nunquam nobis suspectam reddant, neque grandem inter Doctores Scholasticos, & Ecclesiæ Patres auctoritatem quidquam apud nos minuant: affectus enim, & studium erga Magistrum, & doctrinam nobis suadent, & monstrant quantam Angelici Doctoris iniuriā, illius testimonia ita referantur, ut leuia, & inania videri possint, si illius maximum pondus, & efficacia maxima ad illa probanda, quæ Angelicus Doctor intendit, omnibus non innotesceret. Respondéo Angelicum Doctorem hic impugnasse sententiam quandam, quam Magister reuelarat, asserentem causam secundam non dependere à prima in operando, & sine concursu illius suos effectus producere: dependere tamen ipsam causam secundam in fieri à Deo, à quo entitatem recepit. Quam sententiam efficaciter impugnant verba ex D. Th. relata, quia licet ex dependentia, quam haberet causa secunda à prima, ut ipsa produceretur, rectè posset evitari non dici primum ens, quia hoc est omnino independens, tamen non potest evitari esse primum efficiens: quia actio, per quam operatur, per se ipsam à Deo non dependet.

Arguunt secundò. Voluntas quando operatur vel determinatur à Deo, vel se ipsam determinat: si determinatur à Deo, intentum obtinent Thomistæ: si se ipsam determinat: ergo voluntas est primum se determinans: ergo præter Deum admittendum est aliud primum principium, & aliud primum liberum. Neque refert dicere, voluntatem se determinare per concursum dependentem à Deo; quia adhuc posito concursu Dei per modum actus primi, voluntas est indifferens, & ipsa est, quæ determinat suam volitionem: quæ est concursus Dei, & ipsius voluntatis, & ab utroque essentialiter dependet: ergo voluntas debet dici primum principium volitionis, quæ physicè essentialiter dependet

dependet à Deo, & à voluntate, & primo determinatur à voluntate, quàm à Deo, tota enim determinatio volitionis radicatur in voluntate, à qua oritur tanquam à radice sue determinationis, & tanquam à principio primo determinante actionem.

61 Dixi iam num. 19. aliud esse Deum se ipsum determinare; aliud determinare actionem: & ex ibi dictis modò respondeo, voluntatem non tantùm esse, quæ primò determinat volitionem; sed quæ vnicè illam determinat, quia Deus non determinat volitionem, cuius determinationem voluntati commisit, iuxta illud Ecclesiast. cap. 15. vers. 14. *Reliquit Deus hominem in manu consilij sui.* & ibid. n. 17. *ignem, & aquam apposui tibi:* tamen voluntatem non esse principium primò se determinans ad volitionem. Quia antequam voluntas, per productionem ipsius volitionis, ad ipsam se determinet, & exerceat suam libertatem circa ipsam, per exhibitionem eiusdem, iam Deus seipsum per decretum, quo statuerat concurrere ad volitionem dependenter à voluntate, seipsum determinauerat, & libertatem propriam exercuerat circa volitionem humanam producendam. Ex quo clarè inferitur voluntatem non esse primum principium liberum talis volitionis, licet sit non primum, sed vnicum principium determinans volitionem, & vnicum principium in actu secundo liberum, & formaliter exercens suam libertatem per hanc volitionem creatam: quæ Deum non constituit liberè operantem: sed effectus decreti Dei, & exercitij voluntatis diuinæ.

62 Hæc in causis liberis: in necessariis autem facilius est solutio. Dicunt Thomistæ, causas necessarias esse determinatas ad operandum, quoad specificationem: non tamen quoad exercitium. Quia in exercitio habent indifferentiam, quam ipsi appellant contingentiam, quia quando ignis hic, & nunc comburit, contingere potuit, vt non combureret. Hanc doctrinam non probo: quia ignis semper perit exercitium actionis, si sit applicatus: si autem applicatio deficiat, non petit sub illis circumstantiis effectum, neque quoad specificationem, neque quoad exercitium. Sed quidquid sit de hoc, respondeo, determinationem, quam habet ignis in actu primo ad operandum, non distingui à sua entitate, quæ per modum actus primi operationem exigit, & concursum causæ primæ dandum sub omnibus requisitis ad actionem, & non alio modo. Et sicut entitas ignis dependet in fieri, & in conservari à Deo: ita determinatio ignis per modum actus primi dependet à Deo, & sicut Deus determinat ignem ad existentiam: sic illum determinat ad existentiam, quam habet respectu effectus: quia hæc non distinguuntur à sua existentia. Determinatio eiusdem ignis in actu secundo, ad hanc calefactionem, essentialiter est à Deo, & ab igne: ita tamen vt ignis non possit ex se illum non exhibere: Deus tamen potest talem actionem simul cum igne producere, & non producere. Ex quo inferitur totam determinationem ignis in actu primo exigentis calorem in actu secundo illum producente à Deo, esse tanquam à primo determinante existentiam, & actum primum calefactionis, & vltimò, & efficaciter determinante ipsam calefactionem, quia posita calefactione ignis per modum actus primi, adhuc deficeret calefactio, si Deus non se determinaret ad illam producendam.

63 Argunt tertio: Deus non determinat voluntatem ad operandum: ergo vel expectat determinationem voluntatis, vt cum illa operetur, vel illi offert suum concursum in actu primo, vt ipsa Deum applicet ad operandum illo modo, quo maluerit voluntas? Primum dici nequit: quia non potest Deus videre determinationem voluntatis, antequam videat suum concursum in actu secundo, cum quo identificatur, & ad quem supponitur concursus in actu primo, seu applicatio omnipotentia. Si dicatur secundum, sequitur Deum operari cæco modo, secundum ductum voluntatis, quin sciat, quid facturus sit, quovisque illum fecerit. Respondeo, Deum exhibere, seu committere voluntati suam omnipotentiam, vt illa vtatur in partem, quam maluerit, antequam determinationem absolutam illius videat: nihilominus non operari cæco modo: quia antequam suam omnipotentiam voluntati credat, scit Deus per scientiam conditionatam, quid voluntas factura sit, si illi omnipotentia applicetur, vt ipsam vertat in partem quam maluerit. Vnde antequam Deus effectum liberum producat, illum, vt possibilem agnoscit, & antequam applicet

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

suum omnipotentiam ad illum producendum, eundem effectum nouit sub conditione futurum, vel non futurum. Quod autem illum non præiudicet absolutè futurum, nihil refert: quia nullus effectus futurus videtur, antequam decernatur.

Argunt tertio Thomistæ: Deus est verus dominus nostre voluntatis: ergo potest vt illa quando vult, & quomodo vult: ergo vt illa, & applicat illam ad suas operationes. Primum antecedens non potest in questionem verti: prior illatio probatur ex definitione dominij, quam tradit Bart. in l. si quis vi. §. differ. n. 4. ff. de acquenda possess. vbi inquit: *Dominium est ius perfectè disponendi de re corporali, nisi lege prohibeatur.* Quam definitionem amplectuntur Iurisperiti omnes, apud Ant. Gomez ad leg. 45. Taurit ex qua aliam dominij descriptionem communiter adducunt Doctores: *Dominium est ius habendi, possidendi, fruendi, & utendi, ac disponendi de aliqua re pro libito voluntatis, vel secundum aliquem determinatum modum, à quadam superioritate, vel auctoritate definitum.* Posterior illatio probatur ex D. Thom. 1. 2. quest. 16. art. 2. vbi sic vsum definit: *Vsus alienius rei nihil est aliud, quàm applicatio illius ad aliquam operationem, ex quo fit, vsum dici operationem, ad quam potentiam applicamus.*

Respondeo, Deum esse verè Dominum voluntatis, & nostrarum actionum, & posse vt nostra voluntate, quando, & quomodo voluerit, & ita posse vt voluntate illam applicando, vt necessariò operetur, & potest vt illa applicando eandem ad operationem liberam. Si voluerit vt illa ad operationem necessariam, poterit illi adiungere decretum aliquod prædefinitum, ex se immediatè efficax independenter ab alijs medijs, vel aliud comprincipium creatum huiusmodi efficax, in illam coniungere. Si autem voluerit vt voluntate, vt ipsa liberè operetur, debet voluntatem applicare ad talem operationem per principia, quæ inclinent ad operationem: sed indifferentia, vt coniungantur cum operatione, & cum illius negatione, & non per decretum prædefinitum, vel comprincipium creatum modo dicto, quod ex sua natura necessitatem voluntati inducat. Quia nequit Deus applicare potentiam ad operationem per media, cum quibus repugnat talis operatio; cum verò operatio libera repugnat cum huiusmodi comprincipijs, non potest Deus applicare voluntatem ad operationem liberam, per hæc comprincipia.

Argunt vltimò: voluntas se determinat quoad specificationem, & Deus illam determinat quoad indiuiduationem: ergo prius est voluntatem determinari quoad specificationem, quàm Deum se determinare cum ipsa concurrere: sed hoc fieri nequit: quia nulla determinatio potest esse in voluntate independenter à concursu Dei: ergo tota doctrina tradita falsa est. Explicabo punct. sequēt. §. vltimo, quomodo Deus voluntatem determinet ad indiuiduationem specierum, ad quas ipsa se potest extendere, quod non sit expectante Deo determinationem quoad specificationem, vt postea ipse indiuiduationem determinet, sed offerendo concursum ad hunc numero actum amoris, & hunc numero odij, & non alios, antequam voluntas vllam habeat determinationem. Ex quo fit, vt si voluntas se determinat ad actum amoris, necessariò ad hunc se debeat determinare; quia alium non est potens: & ita de actu odij.

67 Posses ex hac doctrina sic arguere cum Thomistis: Si Deus non determinat voluntatem, sed tantum suum parat concursum, vt voluntas operetur, vel non operetur iuxta suum arbitrium; ita vt tunc operetur Deus cum voluntate, cum ipsa se ad operandum determinat, & tunc non operaretur Deus cum ipsa, cum eadem non se determinat, sequitur Deum esse causam subordinatam voluntati: & voluntatem non esse causam subordinatam: sed potius subordinantem respectu Dei. Probatur sequela: causa subordinata est illa, quæ in operari dependet ab alia & causa subordinans est illa, à qua alia causa in operari dependet: sed Deus dependet in operari à causa secunda, cum ad nutum illius operetur, & non operetur; ergo Deus est causa subordinata voluntati, tanquam causæ subordinanti. Respondeo, voluntatem essentialiter subordinari causæ primæ: quia siue liberè, siue necessariò operetur, operatur dependenter à voluntate causæ primæ: ita vt, si prius Deus non voluerit cum ipsa concurrere ad actum liberum, vel necessarium, ipsa nullo modo poterit operari, & potest Deus pro sua libertate determinare voluntatem, vt necessariò operetur, & quamlibet operationem liberam

liberam illius impedire: Voluntas autem non potest Deum determinare ad aliquam operationem, si prius ipse, et si non actionem, saltem seipsum determinauerit modo explicato n. 19. ad talem actionem; neque aliquam actionem sine concursu Dei determinare valet voluntas; & hæc subordinatio semper competit voluntati. Quia tamen Deus vult suam libertatem voluntati relinquere, illi per decretum indifferens suam omnipotentiam applicat, & committit, ut illa utatur in partem quam maluerit; & omnipotentia sic applicata libere à Deo, operatur vel non operatur hunc, vel illum effectum dependenter à determinatione voluntatis. Et in hoc sensu potest dici omnipotentia subordinata voluntati, cui Deus illam commisit non necessario: sed, ex decreto libero Dei: Numquam tamen adhuc ex decreto libero Dei voluntas diuina dicitur subordinata immediatè voluntati humanæ, quia, licet voluntas determinet omnipotentiam ad producendam volitionem creatam; nunquam tamen determinat voluntatem diuinam ad suam volitionem. Quia antequam voluntas creata determinet suam volitionem, & omnipotentiam ad talem volitionem producendam, est Deus determinatus ad omnem actum suæ voluntatis, à quo volitio creata dependet. Neque causa aliqua creata immediatè potest determinare exercitium voluntatis diuinæ, nisi mediatè tantum, quatenus determinat obiectum circa quod voluntas diuina postea potest versari non actu efficaci, quo velit tale obiectum producere, quia hic actus iam supponitur ad determinationem causæ creatæ, & productionem obiecti, sed actu complacentiæ, vel alio supponente iam obiecti existentiam.

S. V.

Necessitas concursus causæ primæ, ut secunda operetur necessitatem non inducit physica prædeterminationis.

68 **A**D difficultatem hanc dissoluendam, oportet in memoriam adducere obiectum omnipotentia esse rationem communissimam entis; quod omnes absque questionis loco admittere tenentur. Hanc conclusionem ex dicendis in Met. Contr. 10. de modo quisque faciliè intelligit; ubi probabo causam non referri ad rationem aliquam communem omnibus effectibus; sed ad hunc, & illum peculiarem effectum; dicimus tamen referri ad rationem aliquam communem effectuum, seu ad effectus sub ratione aliqua, in qua omnes conveniunt, ut significemus omnia singularia significata sub illo communi conceptu esse terminos, seu obiecta talis potentia, sic potentia visiva colorem in communi solemus assignare tanquam obiectum; quia species omnes contentæ sub hoc conceptu vniuersali coloris, obiectum adequatum potentia visiva constituunt. Eodem modo, quia omnia singularia contenta sub hoc vniuersali conceptu entis, sunt obiecta omnipotentia, dicimus obiectum illius esse rationem illam communissimam entis. Ex quo fit prædicatum entis esse titulum adequatum, ut quilibet effectus dependeat à Deo: sicut prædicatum vitalis, titulus est, ut effectus dependeat à principio vitali. Cum autem in omni effectui hæc ratio entis reperitur, in omni effectui dependentia à Deo reperiri necesse est. Quem discursum eleganter concessit D. Th. 1. part. quæst. 103. art. 5. in corpore: *Quia forma rei est intra rem & tanto magis, quia consideratur, ut prior, & vniuersalior; & ipse Deus est propriè causa ipsius esse vniuersalis in rebus omnibus: quia inter omnia est magis intimus rebus, sequitur quod Deus in omnibus rebus intus operetur.*

69 **N**oto secundo, Deum multis modis influere in effectum productum ab ipso, & à causa creata. Primo: influit in effectum producendo virtutem creatam, à qua ipse effectus producit; & hac ratione Deus dicitur causa remota cuiusvis effectus. Quam causalitatem haberet quolibet alio influxu secluso. Secundo: Deus producit conditiones, & omnia requisita, ut causa secunda operetur, quod est applicare causam ad suam operationem. Hoc fit in causis physicis per approximationem localem, inter agens, & passum; & in voluntate per præsentationem obiecti. Hac ratione Deus habet remotè prioritatem illam respectu effectus, quam proximè habent conditiones ab ipso productæ. Tercio: Deus suam omnipotentiam applicat ad producendum effectum, per decretum antecedens ipsius pro-

ductionem, indifferens ad effectum libere producendum à voluntate creata, & determinatum ad producendum effectum dependentem à causa secunda ex natura sua necessaria, & determinata ad effectum. Medio hoc decreto concurret Deus eodem modo, quo concurret modo meo volitio ad motum localem efficiendum à potentia progressiva, qui concursus moralis, & non physicus dici solet: quia tantum se habet per modum determinantis principium physicè producens. Quarto: Deus per suam omnipotentiam immediatè influit in effectum: ita ut actio productiva illius essentialiter respiciat omnipotentiam per se ipsum, & immediatè. Hac ratione Deus immediatè, & propriè dicitur causa cuiusvis effectus creati.

Hos omnes influxus rectè sine prædeterminatione componi ex illorum naturis facile constat. In quibus rationem adequatam causæ primæ, à qua secunda dependeat in operari secundum rationem, quæ ab hac distinguitur, prædeterminatione seclusa sitam esse probabo, & explicabo. Influxum causæ, abstrahentem à causa prima, & secunda, rectè quisque agnoscat in dependentia, quam habet quilibet effectus à Deo immediatè, per omnipotentiam, attingentem productionem ipsius. Deinde ratio causæ primæ in eo relucet, quod Deus est causa vniuersalis omnium effectuum, & principium immediatum omnium actionum, & ob hanc rationem præcisam potest dici Deus causa prima, seu prior prioritate vniuersalitatis, illa enim, quæ vniuersaliora sunt, priora vocamus. Neque hæc ratio alicui entitati creata conuenire potest: implicat enim dari causam creatam, à qua essentialiter dependeat omnes actiones creatæ. Quia saltem actio, quæ ipsa produceretur ab ipsa non procederet: Neque refert, si dicas, Deum non produci à seipso; quia Deus à nulla causa dependet: virtus autem illa dependeret à vera causa: ac proinde daretur causalitas aliqua, cuius ipsa non esset principium: ac proinde non esset causa prima, id est omnium vniuersalior. Quia Deus esset causa omnium effectuum, quorum hæc entitas esset causa, insuper esset causa illius entitatis: ac proinde esset causa vniuersalior illa. Ad id implicare causam, à qua reliquæ entitates essentialiter dependeat; quia anima rationalis de facto potest dependere à solo Deo: ergo implicat non posse dependere ab illo solo: & possibilis est actio tantum dependens à Deo: ergo de potentia Dei absoluta non potest non esse possibilis, quia licet liberum sit Deo, hanc entitatem produci, vel non produci: non tamen liberum est illi entitatem esse vel non esse possibilem.

71 **A**lio modo Deus dici potest causa prima respectu effectus, qui dependet indiuisibiliter à Deo, & à causa secunda, verbi gratia, volitionis creatæ. Quia cum dicimus, volitio dependet à Deo, & à voluntate hominis, si inquiramus, voluntas hominis à quo dependeat: aliam illius poterimus causam assignare. Dicemus enim, voluntas dependet ab anima, si voluntas potentia sit superaddita. Et rursus inquiramus, à quo dependeat anima; dicemus, dependet à Deo: & sic dependentia volitionis à voluntate non resoluitur in ipsam voluntatem, sed in Deum, & sicut prima principia vocamus illa, quæ rursus per alia probari nequeunt, sed per se ipsa nota sunt: sic primam causam vocamus illam: quæ causam aliam non habet, à qua ipsa dependeat, & prima dici nequit illa, quæ ab alia dependet, & media quæ causa alia influit. Et hac ratione nulla causa creata, prima dici potest. Deus autem propriè causa prima dicitur: quia cum dicimus volitio creata immediatè dependet à Deo, si rursus interrogemus, Deus à quo dependet? dicemus, Deus à nullo alio dependet, neque ultra progreditur in resolutione causarum, Deus enim est prima causa media quæ nulla alia influit.

Alio modo potest dici Deus causa prima, quia non tantum est causa immediata effectus; sed etiam mediata: quia tribuit virtutem causatiui causæ creatæ, media quæ influit in effectum. Propter quam rationem Deus dicitur, & prima causa respectu effectus, quia prius influit mediatè Deus in effectum, quam causa creata immediatè influat. Hæc ratio causæ primæ videtur coincidere cum ratione immediatè assignata; tamen, si rectè inspicitur, longè est ab illa diuersa. Dixi enim causam creatam non dici causam primam, quia influxus, & dependentia effectus non resoluitur in ipsam. Vide, etiam si volitio dependet à voluntate, & voluntas ab anima, licet anima per impossibile non dependeret à Deo, voluntas non diceretur causa prima volitionis.

volitionis; & Deus diceretur causa prima illius. Quia influxus, & dependentia volitionis à Deo in ipsum resolueretur, etiam si Deus mediatur non influeret in volitionem. Modò tamen assero Deum dici causam primam volitionis; quia est causa virtutis creatæ, à qua producitur, est insuper non dependens ab alia. Vnde, cum dicimus, volitio dependet à voluntate, & rogamus; voluntas, à quo dependet? respondemus, ab anima; & rursus anima à Deo: Deus autem à nullo dependet. Ex quo fit Deum esse causam primam non resolvablem in aliam, non solum ea ratione, quia immediate concurrat, sed etiam ratione concursus mediati, quem exhibet media alia causa creata.

73 Alia ratione Deus dici potest causa prima effectuum; quia applicat causas creatas ad operandum per productionem physicam presentie ad effectus physicos; & per productionem cogitationum ad voluntatis opera, præcipue ad opera honesta, & meritoria; ad quæ elicenda Deus sanctis cogitationibus, in quibus præuenientem gratiam constituunt Theologi, ex meritis Christi voluntatem excitat. Quem influxum non habent causæ creatæ, quia licet cogitatio ad opus naturale possit naturaliter ab obiecto applicato produci, obiectum & illius applicatio in Deum, tanquam in primam causam, à qua dependet, reduci debent.

74 Rursus Deus dici potest causa prima prioritate dignitatis, non solum quia secundum suam entitatem causa increata est nobilior principio creato, sed quia principalis operatur, sine subordinatione, respectu libertatis, seu indeterminatis, vel necessitatis causæ secundæ in ordine ad suam operationem. Rem explico: volitio est actio, quæ non potest non à Deo, & voluntate dependere ex ipso, quod sit in rerum natura; & ita voluntas non potest illam sine concursu Dei elicere, neque Deus sine concursu voluntatis valere illam efficere. Hæc tamen intercedit differentia; quod Deus pro libertate sua poterit voluntatem determinare, ut necessariò producat actionem, & illam impedire, ne talem actionem, sed volitionem producat, neque illi resistere poterit voluntas si efficaciter independentem ab illius libertate, ita ut ipsa voluntate ad volitionem producendam: voluntas autem non potest Deum cogere ut illa totam volitionem producat.

75 Ultimo: Deus causa prima dicitur respectu volitionis liberæ: quia prius est Deum se ipsum determinare ad volitionem producendam, dependentem à libertate voluntatis, per decretum indifferens explicandum punct. sequenti, quam voluntatem determinare volitionem, & per hanc se ipsam determinare modo supra explicato. Respectu causæ necessariæ nulla est propria determinatio; quia non supponitur indifferentia. Nihilominus calefactionem ipsam solemus vocare determinationem ignis ad calefaciendum, quæ essentialiter supponit determinationem Dei volentis cum igne calefacere. Et in hoc sensu prius intelligitur Deus per suam volitionem determinatus ad calorem producendum cum igne, quam ignis determinatus conspiciatur per suam actionem. De effectibus, qui tantum à Deo dependent, & non à causa secunda necessum agere non erit. Cum enim Deus est unica causa sine consortio aliis effectum producat, distinguendus non est diversus modus influendi causæ primæ, & secundæ, cum nulla sit secunda; & ex dictis cur tunc Deus causa prima dicenda sit, facile constabit. Quæ sufficiant modò, ut quicquid facile videat non desiderari principia, ex quibus distinguantur influxus causæ primæ, & secundæ, physica ex-terminata prædeterminatione. Venio iam ad argumenta Thomistarum soluenda.

§. VI.

Argumenta soluta contra doctrinam modò traditam.

76 Obiiciunt primò Thomistæ, ut probent de ratione primæ causæ esse operari media physica prædeterminatione: Deus operatur, ut prima causa: ergo prius natura influit in effectum, quam causa creata: ergo non ex eo, quod moueat voluntatem mediis cogitationibus, quia hæc possent ab Angelo immitti, & tamen Angelus, non ut prima causa operaretur: ergo necessaria est præmotio physica, ut Deus operetur per modum causæ primæ. Neque excessus in perfectione quidquam conducit; quia non querit causa perfectior alia concausa, & perfectior effectus est causa primæ, alia anima perfectior specie impressa, cum qua producit intellectionem, & perfectior ipsa esset causa prima respectu illius.

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

Respondeo ex dictis, multis titulis Deum esse causam primam respectu volitionis, sine eo, quod physicam prædeterminationem producat. Vide quæ supra dixi. Ad argumentum respondeo, non esse de ratione causæ primæ influere in effectum prius naturæ, quam causa secunda; sed influere tanquam virtus, & potentia, quæ ab alio principio non dependeat, neque necessum est recurrere ad cogitationes, quas Deus immittit, etiam ut prima, quas si iniiceret Angelus, non esset ut prima causa, sed ut principium dependens à Deo.

Obiicit Aluarez disp. 18. num. 14. causa, quæ habet esse ab alio, habet operari ab illo. Ob quod probat Concil. Flor. decreto de fide Catholica, Verbum habere à Patre esse principium Spiritus sancti, quia à Patre habet esse. Et Christus Ioan. 7. ait: *Doctrina mea non est mea; sed eius, qui misit me.* Respondeo, omnes causas creatas habere operari à Deo; quia à Deo habent virtutem operatiam, & quia Deus immediate operatur cum illis; ita ut nequeant sine Deo operari: quod optimè sine physica prædeterminatione componitur.

Obiicit idem Aluarez supra num. 12. omnes causæ creatæ sunt instrumenta: ergo omnes prædeterminantur à Deo. Antecedens probatur ex D. Thom. quæst. 3. de potentia art. 9. & ratione; quia causa creata non potest esse principalis causa, quia esse est actus vniuersalissimus, in quem tantum Deus, ut causa principalis influere potest. Consequentia probatur de ratione instrumenti est agere, ut motum à causa principali: ergo omnis creatura, quæ agit, ut instrumentum, agit ut mota. Respondeo, non omnes causas creatas strictè loquendo esse tantum instrumenta; sed causas principales potentes influere in rationem entis contractam ad suos effectus. Quod autem dicitur Deum tantum posse influere in rationem entis, explicui iam supra, ubi dixi, hoc loquendi modo tantum significari Deum; & non aliam causam, posse in omnes effectus creatos influere. Ad auctoritatem Diui Thomæ Respondeo, Angelicum Doctorem non loqui de instrumento strictè sumptis, sed quodam modo dici voluisse causas creatas instrumenta, quia sicut instrumentum subditur artificio, ita causæ creatæ subduntur Deo. Neque in consequenti illationem inuenio; quia non est de ratione instrumentalitatis, physicæ præmotio ad operandum determinari.

Obiicit quartò: Deus non potest operari actionem vitalem, sine potentia vitali: ergo impossibile est influere, ut causam primam in actionem vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam: ergo non potest operari, ut causa prima, respectu vitalis actionis, quin physicam prædeterminationem in potentia produxerit. Sic argumentatur Aluarez num. 42. Hoc argumentum maiori explicatione indiget, quam solutione. Mihi tamen illud explicare non incumbit, neque in explicando tempus insumere placet. Scio enim, nihil difficultatis in illo, quantumvis explicato inueniendum esse. Respondeo, concessio antecedenti, distinguendo consequens: impossibile est Deum influere in actum vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam, tanquam in effectum, hoc est, quin prius illam producat, concedo consequentiam; quin prius influat in ipsam potentiam tanquam in subiectum producendo in illam physicam prædeterminationem, nego consequentiam. Nullum enim vestigium illationis inter antecedens, & consequens apparere potest.

Obiicit Aluelda disp. 6. num. 13. & 14. Operatio causæ secundæ, ut est à causa secunda, est formaliter à Deo: ergo Deus non solum concurrat per concursum simultaneum, sed per concursum præuium. Probatur consequentia; per concursum simultaneum, effectus quatenus formaliter dependet à causa secunda, non dependet à Deo proximè, sed tantum remotè, quatenus causa secunda dependet à Deo; ergo debet dari alius specialis concursus, per quem actio, ut dependens à causa secunda, dependet à Deo. Primum antecedens probant Thomistæ; quia actio, ut causæ secundæ est creatura: ergo ut à causa secunda dependet à Deo; quia de ratione creaturæ est dependere à Deo. Neque illis satisfacies si dicas operationem creatam ut à causa secunda, nihil aliud esse quam operationem ipsam, & causam secundam; ac proinde operationem, ut à causâ secundâ, dependere à Deo dicere dependentiam operationis, & ipsius causæ secundæ. Hanc enim solutionem sic impugnant: potest Deus conferre Solem, & conferre illuminationem; & tamen potest Sol non illuminare.

Y 3 ergo

ergo Solem illuminare aliquid est præter substantiam illuminationis, & Solis: ergo operatio, provt à causa secunda, quidquam aliud importat, præter operationem, & causam secundam. Sic Aluelda supra.

45 Idem argumentum in Alueldam retorqueo: operatio procedens à physica prædeterminatione, vt dependet à physica prædeterminatione dependet à Deo, quia vt à physica prædeterminatione est etiam creatura, de ratione cuius est habere dependentiam à creatore: ergo Deus non solum concurret cum hac physica prædeterminatione per concursum simultaneum; sed per aliud præuium, quo agat in ipsam prædeterminationem: sicut ipsi Thomistæ volunt concurrere cum igne ad producendum calorem. Plura alia in Alueldam expendi possent; sed ne in rebus levis momenti immorer, ad solutionem argumenti deuenio. Respondeo, operationem creatam secundum se totam, physicè dependere à Deo per ipsammet entitatem, per quam indivisibiliter pendet à causa prima, & à causa secunda, & ita ex parte actionis non esse formalitatem diversam, per quam dependet à causa prima à formalitate, per quam dependet à causa secunda: nihilominus, ex modo nostro concipiendi, distingui extrinsecè per nostros actus actionem, provt dependentem à causa prima, & provt dependentem à causa secunda, quia cum dicimus actionem, provt dependentem à causa prima, etiam si ex parte obiecti in recto significati sumamus id, quod formalissimè est dependentia à causa prima, & secunda, in obliquo tantum sumimus, vnum terminum, seu principium talis dependentiæ. Cum verò dicimus actionem, vt dependentem à causa secunda, ex parte obiecti in recto significati sumimus eundem formalissimum respectum ad causam primam ex parte tamen obliqui sumimus alterum terminum, seu alterum principium eiusdem dependentiæ, videlicet causam secundam. Vnde actio, vt dependens à causa prima, & vt dependens à causa secunda, distinguuntur per extrinsecam connotata, non tamen secundum formalitatem in recto significatam. Quia tamen qui dicit actionem, vt dependentem à causa prima, & actionem vt dependentem à causa secunda, non solum dicit significatum in recto, & constitutum formale intrinsecum actionis; sed etiam obliquè connotata, hinc est, quod actio, quatenus dependet à causa prima, & quatenus dependet à causa secunda, formaliter differat ratione extrinseci connotati. Ad argumentum in forma respondendum est: actio provt à causa prima, & à causa secunda, dependet à Deo, distinguo antecedens: eademmet actio, secundum eundem respectum indivisibilem intrinsecum, per quem respicit causam secundam, respicit causam primam, concedo: dicit idem connotatum, quando cognoscitur, vt formaliter per nostram cognitionem sumitur in ordine ad causam primam, & quando, vt formaliter sumitur in ordine ad causam secundam, nego. Quia vt sumitur in ordine ad causam secundam, dicit tantum tanquam connotatum causam secundam, & non primam, & vt sumitur in ordine ad causam primam, dicit tanquam connotatum, causam primam, & non secundam. Quæ diversitas connotationum est valde extrinseca actioni; nam hæc per suam entitatem semper dicit respectum ad causam creatam, & increatam, si est actio, medià quâ causa secunda operatur. Quod autem intellectus illam significet cum hoc, vel cum illo connotato, nimis accidentale, & extrinsecum est actioni. Ad confirmationem illam: actio provt à causa secunda est creatura, distinguo antecedens: est creatura connotans formaliter causam primam ex modo nostro concipiendi, nego: connotans tantum causam secundam ex eodem nostro modo concipiendi, concedo. Si iterum infes: de essentia creature est connotare causam primam, distinguo: est connotare causam primam, vt præcisè connotat secundam ex parte respectus tenentis se ex parte obiecti in recto, concedo: ex parte obliqui, subdistinguo: est connotare causam primam formaliter, vt connotat secundam, nego: absolute, concedo.

§. VII.

Vltima actualitas actionis prædeterminationem in actu primo non exposcit.

46 C Apud aliud, ex quo Dominicani intendunt originem trahere suam physicam prædeterminationem, est

actualitas effectus, ex qua intendunt probare debere dari in potentia præmotionem aliquam, per quam auferatur illius potentialitas, & constituitur in actu ad operandum. Quia entitas in actu non potest oriri ex entitate in potentia, & quia si potentia creata sine physica prædeterminatione esset in actu ad operandum, illi conveniret ratio puri actus, quæ tantum Deo competere potest. Caput hoc abscondere difficile non erit, si explicemus terminos, quibus non mediocriter res, aliàs facilis, & clara, fit difficilis, & obscura.

Actualitas potentialitati opponitur, & ita tot dantur actualitatum genera, quot potentialitatum. Duplex est potentia: vna logica, alia physica. Potentia logica est illa, quæ res aliqua possibilis dicitur: hæc convenit materiæ primæ, quæ est primum subiectum, & subsistentiæ, quæ est vltima perfectio substantialis, constituens vltimò naturam perfectam, & cuiusque accidenti vltimò perfecti subiectum, & omnibus entitatibus, quæ continentur intra obiectum omnipotentia. Hæc potentia perfectissimè actuatur, & perficitur per existentiam cuius rei, secluso quolibet alio in illa recepto; potentia enim logica, quam habet materia prima ad existendum, quæ possibilis dicitur, omnino est reducta ad vltimum & perfectum suum actum, quando materia existit, siue formam habeat, siue illa careat. Quia existentia formæ, neque illius receptio non est exercitium potentialitatis Logicæ, quam habet materia ad existendum. Hanc actualitatem requirit omnis potentia physica ad operandum; implicat enim aliquid non existens physice operari. In hoc sensu existentiam cuius rei actum purum dicere possemus illius potentia Logicæ: quia tota perfectissimè reducta est ad actum. Nihilominus nomine actus puri significare solemus existentiam rei, ita per suam essentiam existentis, vt implicet ipsam deficere, vel non esse: & in hoc sensu solus Deus est actus purus. Reliqua vero entia creata dicuntur habere aliquid admixtum potentialitatis, quia licet existant, potuerunt antecedenter non existere, & possunt deficere.

Potentia physica triplex est, actiua, passiva & terminatiua. Actus harum potentialiarum supponunt illas iam existentes, & sunt omnino extra conceptus potentialiarum. Imò realiter ab illis distincti, quod non convenit actui potentia Logicæ; qui realiter, imò neque formaliter ex parte obiecti à sua potentia distinguitur. Potentia ad agendum ad suum actum reducitur per actionem; & hæc convenit Deo, qui per suam entitatem est potens efficere, & per actionem constituitur actu efficiens. Neque respectu huius actus potentialitatis in Deo imperfectionem arguiturque in ordine ad illum Deus per suammet entitatem purus actus dici potest; quia Deus per suammet entitatem præcisè non constituitur efficiens.

Potentia passiva ad actum reducitur per receptionem alicuius formæ intrinsecè inherens subiecto. Hæc potentia repugnat Deo, sicuti illius actus. Deus enim per suammet simplicissimam entitatem est perfectissimus, & in hoc sensu dicitur actus purus, id est ens summè perfectum, sine admixtione alicuius perfectionis superadditæ intrinsecè inherens, & sine nova perfectione ab ipso distincta illi adueniente. Hæc perfectio nulli substantiæ creatæ competit, omnes enim perficiuntur aliquibus accidentibus; imò nulli entitati creatæ; accidens enim vltimum, in quo aliud non recipitur, etsi non perficiatur per formam, perficitur per subiectum, ratione cuius constituitur existens, & sine quo non potest existere. Quod enim dicitur accidens esse perfectionem subiecti; & subiectum non esse perfectionem substantiæ, est dicere, accidens ex se ordinari ad perficiendum subiectum, & non è contrà. De facto tamen, & accidens perficitur per subiectum, & subiectum per accidens, & ex utroque resultat concretum perfectius quocumque eorum seorsim sumpto.

Potentia terminatiua sumitur in ordine ad diversos terminos. Potentia terminatiua dicitur respectu actuum vitalium. v. g. color habet potentiam terminandi visionem. Quodcumque ens potens est terminare intellectionem, & sic de aliis actibus. Dicitur etiam potentia terminatiua unionis partis essentialis, vel integralis ad aliam partem essentialem, vel integram, vel suppositi ad naturam, vel accidentium ad substantiam per modum subiecti, quod informant; vel non per modum subiecti, sed per modum

modum termini, in quem sit conuersa propria substantia illorum: sicuti accidentia panis terminantur in unionem ad corpus Christi in mysterio Eucharistico. Alia est potentia terminatiua relationis transcendentalis, vel prædicamentalis, si datur. Aliam potentiam terminatiuum agnoscunt nonnulli, quia quantitas per indiuisibile terminatiuum terminatur: hæc est, quia accidens per vltimum sui terminatur. Actus harum potentiarum sunt existentie actuales actuum vitalium, unionum, seu relationum, illarumve entitatum, respectu quarum se habent tanquam terminatum. Ex his potentiis potentia terminandi actum vitalem intellectus, & amoris creati, & actus illarum Deo non repugnat, & verè dicimus Deum esse in potentia, ut ametur, & cognoscatur à nobis. Ad cuius actum reducitur per nostrum amorem, nostramque cognitionem, à quibus actus denominatur cognitus, & amatus. Neque potentia terminandi relationem prædicamentalem creaturæ ad creatorem, & terminatio actualis extrinsecè adueniens ex positione relationis identificata cum creatura, Deo repugnat, ex vi cuius terminationis Deus non dicitur relatus, relatio enim non denominat terminum relatum, sed tantum fundamentum. Poterit tamen Deus dici actum terminans relationem, seu actum respectu per talem relationem. Neque alicui subsistenti & diuinæ repugnat esse terminum naturæ creatæ subrogatum loco proprii termini substantialis, seu substantiæ, terminatæque unionem hypostaticam inter naturam humanam, & subsistentiam diuinam. Repugnat autem Deo terminare unionem, per modum partis essentialis, vel integralis compositi: & similiter per modum subiecti inhesionis, seu informationis formæ accidentalis, vel substantialis.

51 Actus omnium potentiarum, quos Deo tribuimus, dicuntur contrahentes, & determinantes potentia ad actum. Sic dicimus Deum per actionem constitui efficiens, & illius potentiam contrahi ad actum, ad quem, & ad negationem illius indifferens erat. Dicuntur similiter perfectiores extrinsecè Dei, quis enim neget mundi fabricam, adeoque excellentium creaturarum structuram esse maximam Dei perfectionem, licet extrinsecè, ex qua intrinsecè in hac vita deprehendimus?

52 Ex his licet inferre non omnem actum secundum esse perfectiorem actu primo. Creatura enim est actus secundus respectu omnipotentis, & omnipotentia actus primus respectu creaturæ: & infinita perfectione omnipotentia creaturam exsuperat; & in quacumque causa creatæ semper adæquatam efficiens licet non perfectius, saltem æquè perfectum esse debet cum effectu. Non potest enim quid perfectius à principio imperfectiori produci: ergo actus secundus principij effectiui non debet esse perfectior principio effectiui, seu actu primo illius. Neque respectu potentie passivæ actus secundus perfectior est actu primo; intellectus enim est actus secundus animi rationalis potentie intelligere; non tamè intellectus est perfectior anima. Actum secundum substantialem perfectionem esse respectu subiecti informationis, habentis se per modum materie componentis cum illo totum compositum, probavi in Physic. hoc tamen cōuenit huic actui secundo ex peculiari conceptu formæ substantialis; quæ perfectior debet esse materiæ, propter rationem ibi assignatam. Eadem certitudine inferitur non omnem perfectionem esse in se perfectiorem perfectibili; quia omnis actus secundus est perfectio actus primi; non tamen est illo perfectior, ut patet in exemplis adductis actionis respectu principij effectiui, & formæ accidentalis respectu subiecti accidentalis.

53 Ut clarè deprehendas fallaciam argumentorum, quæ Thomistæ adducunt, & conclusiones præcedentes comprehendas, inspicias precor, quod sibi satis notum erit aliud esse principium efficiens secundum totum, quod dicitur in ratione efficientis, esse perfectius effectui; aliud efficiens, seu actum secundum esse perfectiorem principio effectiui, seu actu primo, quia principium efficiens dicitur duo, principium effectiui, & efficiens; hoc est actum primum, & actum secundum; & ab effectui distinguitur tanquam includens ab includo. Unde, cum includat efficiens perfectionem effectui, & perfectionem efficientis, mirum non est ratione efficientis perfectione superare principium effectiui. Si tamen inter se comparentur effectiui, & efficientia; actus primus, & actus secundus, semper actus primus perfectione superabit actum secundum. Eadem ratione quælibet potentia, ut reducta ad actum, ma-

iores perfectionem dicit, quàm ipsa sine actu, v.g. animus intelligens, maiorem perfectionem dicit animo non intelligente; non tamen intellectus perfectior est anime. Idem omnino de actu illo contrahente potentiam Logicam intelligendum est. Licet enim maiorem actualitatem dicat principium intelligens, quàm intellectus; quia dicit actualitatem intellectui, & intellectus non tamen maiorem actualitatem dicit intellectui, quàm principium intellectiuium existens in rerum natura. Hæc quæ natura lumine nota sunt omnibus, sunt, quæ Thomistæ decipiunt, seu, quod certius iudico, quibus ipsi nos decipere procurant, numquam enim credidi doctissimos viros de his dubitasse.

§. VIII.

Dissoluntur argumenta Thomistarum contra præcedentem doctrinam.

Venio iam ad Thomistarum argumenta soluenda. Obiicit, primo: Causæ secundæ tribuunt effectui suam vltimam actualitatem: sed non possunt hanc tribuere sine præmotione: ergo non possunt sine præmotione operari. Minorem probant: omnis causa creata habet aliquid admixtum potentialitatis: omnis actio habet actualitatem sine admixtione potentialitatis: ergo actio habet perfectiorem actualitatem, quàm illam habeat causa creata: ergo non potest deperdere à causa creata, nisi dependeat à præmotione, quæ habet actualitatem æquè perfectam cum actione, vel cum causa secunda. Sic argumentantur Gonzalez disp. s. n. 70. & Aluarez disp. 18. num. 12.

Mille modis redarguitur obiectio: si enim actio perfectiorem habet actualitatem, quàm virtus actiua illius; quia hæc per illam constituitur efficiens in actu secundo, cur ipsa qualitas præmouens potentiam non dicetur habere imperfectiorem actualitatem actualitate actionis, cum per hanc in actu secundo efficiens constituatur; & cur non dicetur habere aliquid potentialitatis, cum ipsa, determinans per modum actus primi potentiam, per ipsam actionem determinetur, & efficiens constituatur: quæ redargutio maiorem vim habet, si præmotionem hanc cum causa secunda necessaria comparemus. Ad argumentum respondendo, concedendo illud antecedens, videlicet causam secundam tribuere actualitatem actui: nego tamen causam secundam non habere actualitatem æquè perfectam cum actione. Quia cum actualitas non distinguatur ab entitate, quæ dicitur actualis, & principium efficiens creatum sit perfectius sua actione; hinc est quod actualitas principij effectiui creati perfectior sit actualitate suæ actionis, seu sui actus secundi. Ad illud, quod dicitur actum primum habere maiorem potentialitatem, distinguo si potentialitas sit Logica respectu propriæ existentie, nego: & quæ enim existit actus primus, ac actus secundus; imò existentia actus primi supponitur ad existentiam actus secundi, & uterque actus tam primus, quàm secundus defectibilis est. Unde in hoc genere potentialitatis, seu actualitatis non habet maiorem potentialitatem admixtæ actus primus, quàm actus secundus, si per potentialitatem intelligatur potentia physica ad efficiendum, vel recipiendum effectum distinctum. Concedo, actum primum habere maiorem potentialitatem, & actum secundum illam minorem habere. Nego tamen, ex hoc capite actum primum non posse producere actum secundum sine alia præmotione. Quia hæc maior potentialitas, maiorem virtutem arguit: potentia enim ad producendum effectum distinctum tam in Deo, quàm in creatura dicit perfectionem; & potentia ad illum recipiendum in creatura perfectionem dicit, licet, admixtam aliqua imperfectione. Quapropter, Deo conuenire non potest: non tamen semper potentia passiva imperfectior est actu illius; sepe enim idem est principium actiui, & passiuum respectu eiusdem actionis. Et ut dixi supra, potentia passiva, quam habet anima, ut ex illa educatur potentia, seu actus accidentalis, perfectior est ipsa educatione, seu actu educatione. Sed esto, sit omnis potentia passiva distincta à principio imperfectior suo effectui, seu forma recepta; non ideo præmotione indiget. Quia causa materialis non debet esse perfectior suo effectui, ut patet in materia prima, quæ est entitas imperfectior forma materiali ex illaeducta.

Obiicit secundò idem Gonzalez ibidem, num. 10. Nulla causa naturalis, est actus purus in agendo: ergo habet

virtutem

virtutem actiuam permixtam cum passiuā; ergo agit, vt mota, secundum hanc virtutem passiuam. Probat antecedens: omnis causa creata distinguitur realiter ab actu secundo: ergo perficitur per illum: ergo est causa passiuā respectu illius: ergo nulla causa est purē actiuā. Consequentia probatur: Vnumquodque agit, quatenus est in actu, & agit quatenus est in potentia; ergo causa secunda agit, quatenus est in actu, hoc est, quatenus patitur per motionem.

94 Non placet disputare, an omne principium effectiuum simul sit passiuum, saltem respectu effectus non coducens ad actionem? De facto enim sic in omnibus principiis creatis contingere censeo. Quid autem de possibili sit, non ad hanc questionem spectat. Vnum autem affirmo, quod vnice ad rem attinet, principium effectiuum non dicere in suo conceptu virtutem passiuam, neque passionem necessariam esse, vt principium adequatum effectiuum ad actum reducat. (Loquor de principio adequato; quia principium inadequatum saepe indiget alio principio in ipso recipiendo: & hac ratione indiget passio, sicuti potentia indiget specie in ipsa recepta) cuius oppositum non probat Albeldas ratio enim, quam supra ex illo dedi, æquē probat Deum debere pati actionem ab illo dimanantem, per quam extrinsecè perficitur. Ad illud, quod dicitur, vnumquodque agere quatenus est in actu, distinguendum est: si enim sonet vnumquodque agere quatenus est in actu primo, id est, quatenus est potens, & habet omnia requisita ad agendum, verum tenet; si tamen intelligatur eo modo, quo intendit Gonzalez, videlicet vnumquodque agere quatenus actu patitur, falsissimum est.

95 Obiicit tertio Gonzalez n. 11. actus secundus perfectior est actu primo: ergo non potest agere nisi habeat in se præmotionem aliquam, per quam reducat ad actum secundum. Probat antecedens: quia actus secundus minorem habet potentialitatem, & magis actualitatis: & actus primus habet minus actualitatis, & maiorem potentialitatem. Non vacat illis hæc redarguere. Rationem perpendas Albeldas, & si illam agnoueris, inuenies eodem modo posse ex illa intendi in Deo dandam esse hanc præmotionem. Respondeo, actum primum effectiuum numquam esse imperfectius, sed saltem æquē perfectum cum effectū. Ad confirmationem, delumptam ex maiori potentialitate actus primi respondi supra in solutione ad primum argumentum.

96 Fundamenta alia desumunt Thomistæ, ad suam qualitatem stabilendam, ex prouidentia speciali Dei erga prædestinatos; quæ facile diluit quisque ex nostris Theologis. Quia tamen meum hoc opus non Theologicum, sed Philosophicum est, ab illorum solutione abstineo, sicuti à multis impugnationibus, quibus hanc prædeterminationem exterminare contendere possem, petitis ex fundamentis Theologicis.

§. IX.

Specialiter probatur dari non posse Physicam prædeterminationem ad actus liberos voluntatis create.

97 Conclusio à me asserta, & propugnanda est, dari non posse physicam prædeterminationem ad actus liberos: hanc à posteriori probo intendens inferri ex physica prædeterminatione libertatē eueriti, posita physica prædeterminatione ad consensum non potest in eo instanti in quo ponitur, poni carentia consensus: ergo, in eo instanti non datur libertas ad vtrumque, sed necessitas ad consensum, & impotentia ad carentiam consensus. Antecedens probo: ponere in eo instanti carentiam consensus, est simul ponere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, quod est componere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, componere enim, & simul ponere sunt omnino synonyma, vt patet ex apprehensione terminorum, sed implicat de potentia absoluta in Thomistarum sententia voluntatem componere carentiam consensus cum physica prædeterminatione ad consensum: ergo implicat ponere carentiam consensus in instanti in quo est physica prædeterminatio. Solum indiget probatione antecedens illud, videlicet ponere in instanti, in quo est physica prædeterminatio carentiam consensus esse simul ponere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, quod sic ostendo. Ponere carentiam consensus,

quando est physica prædeterminatio, seu in instanti, in quo hæc existit est ponere in eadem temporis mensura carentiam consensus in qua est physica prædeterminatio: ergo est illam simul ponere cum physica prædeterminatione, non enim est aliud simul ponere, aut simul esse, quam ponere, aut esse in eadem temporis mensura.

Prima, & vniuersalior fuga huius argumenti est voluntatem in eo instanti posse ponere carentiam consensus in sensu diuiso physica prædeterminationis, non tamen in sensu composito. Non negant in hoc membro secundo compositionem physicā prædeterminationis cum voluntate, & potentia ad consensum, & carentiam consensus, asserunt enim voluntatem simul habere potentiam ad vtrumque, & simul esse compositas physicam prædeterminationem ad consensum, & potentiam ad carentiam consensus. Solum negant potentiam ad coniungendam carentiam consensus cum physica prædeterminatione, aliud enim est similitudo potentia ad extrema opposita: aliud potentia ad similitudinem extremorum inter se, & actus cum potentia, itaque affirmant in instanti in quo est physica prædeterminatio esse similitudinem, & compositionem inter physicam prædeterminationem, & potentiam ad carentiam actus, seu ad actum oppositum: non tamen admittunt potentiam ad similitudinem physicæ prædeterminationis, & carentia actus prædeterminati. Expolui terminos nobis satis notos, & in aliis materiis satis viles, quia sæpè vidi Thomistas dum difficultate argumenti premuntur conuertere nos, non distinguere inter similitudinem potentia, & potentiam ad similitudinem, & insuper vt constet, quam verè dixerit Doctissimus Petrus à S. Iosepho in concordia suam disp. 2. sect. 4. n. 2. sine fundamento asserere Thomistas impugnatores physicæ prædeterminationis distinctionē hanc non calluisse, & ex sinistra illius intelligentia multa illis falso imponi. Quot, quantique viri, non solum ex nostris, sed externis, etiam Dominicanis solutionem ex hac diuisione desumptam aspernentur, videre licet apud Paulum Leonardum parte 2. sect. 2. n. 8. & 9.

Expositam iam diuisionem impugno, implicat voluntatem ponere dissensum in sensu composito physice prædeterminationis ad consensum. Probo consequentiam, in instanti, in quo est physica prædeterminatio ad consensum non est ponibilis disensus, nisi in sensu composito prædeterminationis, quia eo ipso quod in eo instanti poneretur necessario esset coniungendus cum physica prædeterminatione præexistente, sed hoc modo non potest poni: ergo nullo. Quod casu, quo poneretur coniungeretur cum physica prædeterminatione, constaret ex præmissis, quia coniungere nihil aliud est quam vnum ponere quando est aliud.

Instauro idem argumentū: voluntas prædeterminata ad 100 consensum, non potest ponere dissensum compositum cum physica prædeterminatione, non diuissum à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Non potest ponere dissensum compositum cum prædeterminatione concedunt aduersarij: non posse ponere diuissum à prædeterminatione sic probo. Disensus diuissus à prædeterminatione, est disensus ab ea separatus, & existens physica prædeterminatione ablata; sed physica prædeterminatio est existens independentē à voluntate, & hæc illam auferre non potest: ergo non potest voluntas ponere dissensum diuissum à prædeterminatione: ergo nullo modo. Probo consequentiam: qui non potest tollere vnum extremum, quod existens supponitur non potest ponere aliud absque eo, quod præexistenti coexistat, & cum illo componatur, vt per se notum est. Modo enim quando existit Angelus, cuius existentiam auferre non possum, non potero ego ponere aliquam existentiam separatam ab existentia Angeli, sed si eam ponam independentē à voluntate mea existentia à me posita erit simul cum existentia Angeli, & cum ea componetur, & resultabit coexistentia vtriusque.

Hinc deprehendes quanta sit differentia inter has propositiones, *iustus potest peccare. Prædeterminatus potest dissentire.* Prior vera est in sensu diuiso, quia iustus potest gratiam liberè amittere, & peccatum ponere diuissum à gratia expulsa per peccatum. Prædeterminatus verò, nec per sensum diuissum, neque modo aliquo potest prædeterminationem se à excutere, & ita non potest diuissum à prædeterminatione diuissum ponere, sed si poneretur esset coniunctus cum prædeterminatione, qui modus ponendi apud Thomistas implicat, apud quos hoc coniunctum Physica

fica prædeterminatio ad consensum, & dissensum chymericum est.

102 Rursus arguo: voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione: ergo antecederet potest illum non componere, seu non coniungere: ergo potest libere facere, quod illius consensus non sit coniunctus cum physica prædeterminatione: ergo quod physica prædeterminatio sit separata à consensu, quod in Thomistarum sententia constituitur physicam prædeterminationem essentialiter coniunctam cum consensu chymericum est, ad quod semper implicat antecedens potestas: ergo debent fateri voluntatem liberam esse ad componendum & diuidendum consensum à physica prædeterminatione, ac proinde physicam prædeterminationem intrinsecè talem non esse, neque essentialiter cum consensu coniunctam.

103 Omnes illationes legitimæ descendunt ab illo antecedenti, *Voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione*, quod probo ex Tridentino verbis relatis ex sess. 6. cap. 5. *eidem physica prædeterminationis libere assentiendo, & cooperando*; assentiri enim est simul consentire, & cooperari est simul operari; simul autem assentiri est coniungere assensum cum motione physica prædeterminationis, & simul operari est componere assensum & operationem cum physica prædeterminatione: ergo ad hunc sensum compositum, & hanc compositionem voluntas libere concurrat.

104 Denique cum libera voluntas essentialiter dependeat à physica prædeterminatione in operibus factis, ut oportet ad meritum, & iustificationem in sententia asserente ipsam includi in ratione gratiæ, & huius virtus, ut definit Tridentinum sess. 6. cap. 16. opera facta, ut oportet semper antecedeat, comitetur, & subsequatur, omnis operatio meritoria est cooperatio, & coniunctio operis cum physica prædeterminatione de facto, nec separabilis est ratio operationis factæ ut oportet à ratione cooperationis, & coniunctionis cum physica prædeterminatione, cum verò operatio meritoria libera sit, ita & cooperatio cum physica prædeterminatione. Nec valet ad formales distinctiones operationis, & cooperationis recurrere, tum quia operatio meritoria ut talis includit cooperationem cum physica prædeterminatione, tum quia in his, quæ inseparabilia sunt, non potest dari libertas ad vnum absque eo, quod detur ad aliud.

105 Solutionem aliam adducit Aluares lib. 12. de Auxiliis disp. 116. n. 9. celebrem inter Thomistas, videlicet physicam prædeterminationem integrum relinquere iudicium indifferens rationis, & ita libertatem illam relinquere, quia posito iudicio indifferenti, nec Deus necessitatem voluntati potest imponere, neque illius libertatem destruere tali iudicio permanenti. In hac doctrina solutionem nullam reperio, neque illius speciem, sed conclusionem, quam Thomistæ nunquam probabunt, quod enim refert iudicio representari obiectum cum indifferencia, & ex vi huius representationis voluntatem nullam pati necessitatem, si aliunde ponitur principium aliquod voluntatem ad vnam partem adigens, & naturalitas, quale esse intendimus physicam prædeterminationem, alias dicere possem semoto concursu causæ primæ voluntatem liberam permanere, quia sine illo permanet entitas intrinseca voluntatis & iudicium indifferens.

106 Insuper argumentum supra factum ex determinatione, quam ad consensum voluntatis inducit physica prædeterminatio, & impossibilitate, quam habet cum dissensu eodem prorsus modo procedit, quidquid sit de iudicio indifferenti, & casu, quod verum esset, quod omnino est falsum, voluntatem cum iudicio indifferenti non posse pati necessitatem, aliunde esset soluendum argumentum adductum.

107 Neque vnquam PP. dum impugnabant Hæreticos, qui ineuitabili fato libertatem eueriti defendebant, illos reiciebant, quia iudicium indifferens negarent, quod nunquam somniarunt, neque eos inconsequentia arguebant, quia retento rationis iudicio libertatem negabāt, sed quia affirmabant Deum sua voluntate, & præsentia iam præmovere voluntatem creatam, ut illam necessario faceret operari, quod optime obseruauit Suarez tom. 1. de gratia prolog. 1. cap. 4. n. 10. & doctissimus Hugo Cabellus in supplemento ad libros Scoti de anima tom. 2. editionis Lugd. disp. 3. sect. 14. n. 6. Hanc ergo solutionem omnino insufficientem iudico, quam Habra de Raonis Doctor Pa-

risensis in sua Philosophia tractatu de principiis quæst. 2. propositione 1. §. sed hæc responsio asserit pessimam esse omnium, quæ adhibentur.

168 Alia solutio, seu luso verborum est RR. quorundam asserentium voluntatem cum physica prædeterminatione ad consensum posse coniungere dissensum potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. Vocant potentiam infallibilitatis, quæ reuera, & cum effectu ad actum reducit. Hac ratione Tridentino respondent voluntatem cum physica prædeterminatione, in qua apud illos physica prædeterminatio consistit, posse dissentire, resistere, & gratiam abiicere potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. His vocibus existimant optime libertatem defendere, asserentes, ad libertatem requiri principia actus liberi posse coniungi cum vtroque extremo potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis.

109 Explicemus verba: voluntas prædeterminata ad amorem non potest potentia infallibilitatis prædeterminationem coniungere cum carentia amoris. Inquiri vnde oriatur hæc impotentia infallibilitatis ad coniunctionem prædeterminationis, cum carentia amoris, & hæc infallibilitas coniunctionis cum amore. Si oritur ex natura intrinseca ipsius prædeterminationis essentialiter connexæ cum amore, ut Thomistæ affirmant implicat potentia aliqua absoluta ad disiungendam physicam prædeterminationem ab amore, seu ad componendam prædeterminationem cum carentia amoris, implicat enim potentia quantumvis absoluta dicatur ad faciendum aliquid, quod est contra suam essentiam, ut per se notum est.

110 Dicunt Thomistæ naturam physicæ prædeterminationis esse coniungi essentialiter cum actu libero, & ita ratione coniunctionis istius non habere potentiam infallibilitatis, ut diuidatur ab actu, & quia illius coniunctio est cum actu libero habere potentiam absolutam ad coniungendam carentiam amoris cum prædeterminatione ad amorem. Mirabilis physicæ prædeterminationis essentia ad producendum summè necessario actum liberum potens, in quo duplex contradictorium continetur, quia producere necessario actum est non producere actum liberum, & item quando necessario producit actum liberum illum liberum producit ut asseritur, & illum non producit liberum, quia necessario illum producit. Implicat igitur in terminis producere necessario actum liberum, seu producere necessario actum, & hunc liberum esse, producere enim actum liberum, & producere actum necessarium, nō ex alio capite desumitur, quam ex modo illum producenti, liberè, vel necessario. Rem ex terminis notam vnica propositione accipe, quæ verborum fallaciam, & equiuocum detegit, & euerit. Implicat hoc complexum voluntas prædeterminata ad amorem essentialiter coniuncta cum amore, & in ea esse potentiam absolutam, aliūque quovis nomine significetur ad hanc coniunctionem auferendam, & amorem ab eo separandum, siue essentialis illa coniunctio infallibilitatis naturalitas appelleretur, siue alio quovis nomine exponatur, quia contra rerum essentias nulla potentia dispensari potest.

111 Confirmatur: hoc coniunctum odium, & prædeterminatio ad amorem est chymericum, & implicatorium: ergo respectu illius nulla datur potentia. Antecedens prædeterminantibus sanctum est, consequentia negabit, qui admittat potentiam creatam ad duplex contradictorium, si asseratur impotentiam infallibilitatis ad coniungendam physicam prædeterminationem cum dissensu siam non esse in connexionem intrinsecam prædeterminationis cum actu prædeterminato, erit omnino discedere à prædeterminantium genere. Rursus nullum caput Thomistæ designabunt, ex quo oriatur hæc infallibilitas. Si enim intrinsecè physica prædeterminatio non repugnet coniunctioni dissensus, vnde constare poterit coniunctionem hanc aliquando futuram non esse. Si ex scientia Dei hæc infallibilitas desumatur Deus scit, quod alias est futurum, non enim hoc est futurum, quia Deus scit, sed Deus scit, quia futurum est: ergo aliud caput erit designandum ex quo infallibilitas futuri consensus desumatur. Denique, siue ex scientia, siue ex decreto infallibilitas desumatur auxilium intrinsece indifferens permanebit, quod admittit Thomistæ sæpe repugnant.

§. X.

Ex definitione libertatis Physica prædeterminatio reicitur.

Iterum probo non posse dari physicam prædeterminationem ad actus liberos ex definitione potentie libere sic habente. *Potentia libera est, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari.* Tradunt hanc definitionem Gregorius Nyssenus, sanctus Thomas, Capreolus, Deza, Herueus, Conradus, Ferrara, Henricus de Gandauo, Scotus, Ocham, Gabriel, Gregorius, Marfilus, Adam Goudanus, Dionysius Cisterciensis, Hieronymus ab Angello, Rupertus, Holchor, Almainus, Guilielmus de Rubion, Ricardus, Taper, Cannerus, Malderus, quos tumultuariè retuli breuitatis causa, loca autem, quibus potentiam liberam ita definiunt, & definitiones ab ipsis traditas ad verbum transcriptas, reperies apud Ripaldam tom. 3. contra Baianos lib. 2. disp. 15. sect. 12.

His possunt adiungi, quam plures Theologi, ex antiquioribus, quos huius temporis Doctores omnes sequuntur, vnius verba non reticebo, quia nullis aliis melius potest definitio tradi, & comprobari, & quia tradita sunt ab illustri Thomistice Scholæ dinasta. Sic habet Sotus lib. 1. de natura, & gratia cap. 16. *Ita itaque causa libera est, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere, & non agere.* Quia tamen concursus causæ primæ nonnulli non callentes definitionem perturbant. Sic addit. *Sunt ergo inter scholasticos, qui doceant posito concursu Dei non esse verumque in potestate voluntatis, scilicet, agere, & non agere, ob idque aiunt secundo, huiusmodi concursus non numerari inter requisita ad agendum, imo dicunt (ut sua utamur voce) comitari actionem ipsam, horum autem duorum, vel utrumque, nunquam intellexi, vel neutrum unquam credam. Etenim non est dubium, quin concursus Dei, licet comitetur, ut aiunt actiones, sit nihilominus vniuersumque causæ secundæ requisitus ad agendum, imo vero, & natura prærequisitus, quoniam non solum Deus est causæ effectus causæ secundæ, verum etiam ipse mouet, ad agendum, & quantum ille concursus sit prærequisitus, nihilo fecius, illo posito, tunc etiam est in facultate voluntatis agere, & cessare, alias nullus dabitur requisitorum numerus, quibus positis voluntas possit agere, & non agere, atque à Deo non erit libera, nam ante diuinum concursum non potest agere, & quando iste adest, ut isti aiunt non potest non agere.* Ex Soto hæc Thomistarum Scholæ magno Achille, quibus clariora alia pro nostra sententia scribi non poterunt. Argumentum factum ab ipso de concursu Dei ad physicam prædeterminationem transfero. Si enim illa posita non potest voluntas in sensu composito agere, & non agere nullus dabitur requisitorum numerus, quibus voluntas possit agere, & non agere, atque ideo non erit libera, nam ante physicam prædeterminationem, non potest agere, & quando ista adest non potest non agere.

Rationes huius definitionis naturæ lumen videtur ostendere, nam agentia necessaria possunt agere positis omnibus requisitis ad agendum, & aliquo ex illis ablato possunt non agere, imo non possunt agere: ergo potentia libera in eo debet à necessariis distinguui, ut positis amoribus requisitis ad agendum ita possit agere, ut illis perseverantibus possit non agere, & cum illis coniungere carentiam actionis: posse enim ablatis prærequisitis ad operandum non dari operationem respectu cuiusvis potentie necessariæ verum est. Confirmatur: de ratione potentie libere est posse non producere, quando potentia necessaria non potest non producere, sed hæc tantum non potest non producere, quando habet omnia requisita ad producendum: ergo de ratione potentie libere est, posse non producere, quando sunt omnia requisita ad agendum, & carentiam suæ productionis dari posse in sensu composito necessariis ad agendum.

Hac definitione potentie libere præmissa arguitur sic. Potentia libera talis esse debet, ut positis omnibus requisitis possit operari, & non operari: sed voluntas prædeterminata ad operationem non potest operari, & non operari: ergo non est potentia libera. Consequentia est legitima: Maior continet definitionem potentie libere auctoritate reuerendam, & naturali ratione notam. Minorem probo. Voluntas prædeterminata ratione prædeterminationis connectitur essentialiter cum operatione est omnino inseparabilis ab operatione, & implicat sic prædeterminatam non operari: ergo sic prædeterminata non potest non operari: ergo sic prædeterminata non est potentia potens operari, & non operari.

Respondent Thomistæ voluntatem prædeterminatam in sensu composito habere potentiam ad non operandum, & cum physica prædeterminatione esse simultaneam potentiam ad operationem, & non operationem, licet non sit potentia ad coniungendam non operationem seu carentiam operationis cum prædeterminatione. Rectè staret solutio si voluntas posset à se excutere physicam prædeterminationem, & operatio sine illa dari posset, cum verò utrumque negent Thomistæ argumentum integrum manet. Voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam operationem coniunctam cum prædeterminatione, ut Thomistæ propugnant non disiunctam, seu diuisam à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Consequentia est legitima. Priorem partem antecedentis admittunt Thomistæ, posteriorem probo. Ad hoc ut voluntas haberet potentiam ad ponendam carentiam operationis disiunctam, vel diuisam à physica prædeterminatione, necesse erat physicam prædeterminationem, non existere, vel iam existentem posse auferri. Sed prædeterminatio iam supponitur existens independentè à libertate voluntatis, Agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest illa auferre: ergo non potest ponere carentiam operationis in sensu diuiso. Antecedens probo, ut voluntas possit ponere carentiam operationis in sensu diuiso prædeterminationis, necesse est, ut omne, quod est in hoc complexo, carentia operationis in sensu diuiso prædeterminationis, quod aliunde non existat possit poni à voluntate, sed in hoc complexo est essentialiter inclusa carentia physice prædeterminationis: ergo necesse est ut hæc aliunde existat, vel possit poni à voluntate: ergo voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam carentiam operationis in sensu diuiso physice prædeterminationis.

Confirmatur, non potest dari potentia in voluntate ad carentiam operationis, nisi ea ratione, qua hæc possibilis est. Sed carentia operationis tantum potest concipi ut possibilis in sensu composito, vel in sensu diuiso physice prædeterminationis. Sed neutro ex his modo voluntas potest illam ponere: ergo nullo. Non in sensu composito ut affirmant Thomistæ; non in sensu diuiso, quia ad hoc necesse erat physicam prædeterminationem non existere, vel voluntatem posse illam à se remouere, ea enim existente, quidquid existat in sensu composito illius existit. Sed physica prædeterminatio existens supponitur, agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest physicam prædeterminationem à se abigere: ergo voluntas non potest ponere carentiam operationis in sensu diuiso physice prædeterminationis. Mitto voluntatem prædeterminatam ad consensum indigere alia physica prædeterminatione, ut eliciat dissensum, unde hunc ex duplici capite elicere non potest, vnum, quia est prædeterminata ad consensum, alterum, quia non est prædeterminata ad dissensum.

Dices potentiam voluntatis esse ad carentiam operationis secundum se, non verò ad carentiam ut coniunctam cum prædeterminatione, neque ut diuisam ab illa. Contra est, quia est effectus continetur secundum suam entitatem in virtute causæ, posse illum proximè producere semper est dependentè à circumstantiis, & à negatione impedimentorum, quæ si adsint, & auferri non possint, virtus nequit in effectum erumpere, est enim habeam virtutem visum coloris si ita sint oculi clausi, ut illos aperire non possim, videre non potero, quantumvis in virtute potentie visus contineatur visio. Sic voluntas prædeterminata impedimentum habet ad carentiam operationis, cum qua essentialiter opponitur prædeterminatio voluntatem occupans, quia prædeterminatio essentialiter coniuncta cum operatione, & aliunde voluntas prædeterminationem tollere non potest: ergo non est proximè potens non operari, neque posita prædeterminatione requisita ad operationem voluntas est potens operari, & non operari.

Respondent nonnulli definitionem illam debere intelligi de requisitis ex parte potentie, & actus primi, quibus voluntas possit operari, & non operari, non verò de his, quæ non pertinent ad potentiam, & actum primum, & ita non requiri potentiam prædeterminatam posse operari, & non operari, quia prædeterminatio non pertinet ad potentiam, neque requiritur ad posse, sed ad operari, neque attinet ad actum primum, sed est quid medium inter actum primum, & actum secundum, & applicatio actus primi ad actum secundum.

Nihil in his verbis inuenio, quod difficultatem emoliat: *liat:*

liat: incipio ab illo, quod dicitur, prædeterminationem non requiri ad posse, sed ad operari. Prædeterminatio requiritur ad operationem, non vt constitutum illius, sed vt principium vt plures Thomistæ affirmant, vel vt applicatio principij, seu conditio; ergo pertinet ad constitutum actus primi proxime expediti ad operationem; agens enim esse in actu primo non solum dicit virtutem productivam effectus, sed applicationem, & omnes condiciones necessarias ad operandum, nec dicimus ignem esse in actu primo ad calefaciendum, ex eo solum quod habeat virtutem productivam caloris, sed ex eo, quod habeat virtutem applicatam, & non impediat ad producendum calorem: sic ignis existens Compluti, etsi habeat sufficientem virtutem ad calefaciendum quodque lignum, non dicitur esse in actu primo ad calefaciendum lignum existens Romæ, quia non habet sufficientem applicationem; ergo etiam si voluntas prædeterminata ad amorem habeat sufficientem virtutem ad odium, & prædeterminatio necessarii, nempe prædeterminatio ad odium, & quia habet inevitabile respectu odij, & omnino indispensabile impedimentum ad odium producendum, nempe prædeterminationem ad amorem cum eo essentialiter connexam, & consequenter cum odio impossibilem.

121 Est igitur eadē omnino difficultas, siue prædeterminatio sit applicatio virtutis, & potentia, siue sit virtus aut potentia, siue sit medium inter actum primum, & secundum, siue quid ad actum primum spectans, de quo cum Thomistis contendendum non est, cum sit certum requiri, vt potentia sit proxime expedita ad operationem iuxta sententiam, quæ illam defendit, & prærequirit ad operationem, & ita dicendum est prærequiri ad operationem, & requiri ad posse proxime expeditum operationis, quod includit virtutem effectus, & condiciones, & negationem omnium impedimentorum impossibilium cum effectu producendo, vt virtus possit in suum effectum erumpere.

122 Rem confirmet materiale exemplum: Pone hominem cum potentia ad ambulandum fortissimis catenis deinctum, nemo culpæ dabit huic homini, si non ambulet, & Ecclesiam non petat, quantumvis illi positum sit præceptum petendi Ecclesiam. Non quia non habeat potentiam ambulandi, hanc enim habere supponimus, sed quia illam impotentiam habet, nec sic impeditur, & impotens impedimentum auferre liber ad ambulandum ab homine sanæ mentis dicitur. Sic se habet prædeterminatus ad odium, qui etsi potentiam habeat ad amorem, quia illam impeditam physica prædeterminatione impossibili cum amore, & essentialiter connexa cum odio liber dicendus non erit ad amorem.

123 Dicunt nonnulli disparem esse rationem ex eo, quod voluntas sit potentia præcisiva, & virtus loco motiva in homine, seu potentia progressiva præcisiva non sit. Disparitas non est ad rem: voluntas catenus est præcisiva, quatenus potest respicere vnum obiectum, & vnum motivum, & non aliud, quod potentia progressiva non convenire fateor, sed hoc quid ad rem? cum omnia, quæ ad hanc difficultatem spectant sint paria, sicuti enim homo catenis deinctus ambulare non potest, sic voluntas prædeterminata ad odium, nec cum præcisione, nec sine illa potest amare, & sicuti voluntas prædeterminata ad odium retinet virtutem ad amorem, sic homo catenis vinculus retinet virtutem progressivam, & sicuti si homo à catenis sit absolutus, est liber ad ambulandum, sic voluntas ablata prædeterminatione ad odium, poterit amare, imo in hoc est disparitas, quæ magis argumentum contra aduersarios vrget, quod non sufficit voluntatem absolui à physica prædeterminatione ad odium, vt possit amare, sed requiritur post ablata prædeterminationem ad odium illam instrui prædeterminatione ad amorem vt possit amare, implicat enim amorem procedere à voluntate non prædeterminata ad illum.

124 Stat igitur potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis, siue per medium virtutis, siue per medium applicationis, seu conditionis ad operandum, vel per modum complementi ad actum primum potest operari, & non operari. Sic enim omnes Theologi illam definiunt absque vlla restrictione, nec dicunt potentiam liberam esse, quæ posita virtute, seu illa posita potest operari, & non operari, sed quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari. Alij dicunt potentiam liberam

esse, quæ omnibus eodem modo se habentibus potest operari, & non operari. Recole definitiones adductas ex autoribus citatis quos ad verbum refert Ripalda loco citato, & vniuersalem illam in omnibus requisitis, vel quid æquivalens in quacumque illarum reperies.

Sit vltima solutio nihilo præstantior aliis, quam tradit Aluarez disp. 22. de auxiliis n. 39. Suppositionem antecedentem tenentem se ex parte causæ vniuersalissimæ nempe Dei primæ causæ omnium effectuum bene posse necessario connecti cum effectu, & hunc liberum esse respectu voluntatis, secus autem quando suppositio se tenet ex parte causæ creatæ. Disparitatem assignat ex eo quod Deus propter suam infinitatem, & omnipotentiam, quæ est author voluntatis creatæ, potest illam immutare conformiter ad suam naturam, & mouere efficaciter, atque applicare ad producendum actum in particulari non solum secundum substantiam, sed secundum modum libertatis, quod non potest aliqua causa creatæ, quia finita est, & limitata, atque inferior ipsa voluntate.

Non nego: Deum ita posse mouere, & applicare voluntatem ad actum infallibiliter eliciendum, quod non potest alia causa creatæ; verumtamen hoc præstare potest Deus per media indifferentia data ex præuisione consensu conditionati, quæ proportionata sunt ad finem à Deo intentum infallibiliter obtinendum, non vero per media improporionata essentialiter destructiua finis à Deo intenti, nempe libertatis in actu humano reperiende, sicuti esse intendimus physicam prædeterminationem essentialiter connexam cum actu. Dicere autem physicam prædeterminationem essentialiter connecti cum actu libero assertio est inuoluens duplex contradictorium, nam eo ipso, quod prædeterminatio talem connexionem habeat actus ab illa procedens non potest non esse, & vt sit liber in ratione liberi dicit essentialiter posse non esse.

Impugnatur etiam solutio, quia dum id quod antecedit voluntatem, intrinsecè est connexum cum actu, & cum eo non potest actus esse, eadem proliis ratione se habet in ordine ad libertatem impediendam, siue se teneat ex parte causæ increatæ, siue ex parte causæ creatæ, vt constat ex discursibus adductis. Constat etiam ex definitione libertatis in qua habetur *postis omnibus requisitis* absque vlla distinctione eorum, quæ requiruntur ex parte causæ increatæ, vel creatæ.

Adducit Aluarez in confirmationem doctrinæ suæ distinctionis reuelationem actus liberi futuri quæ essentialiter connectitur cum obiecto reuelato, illudque antecedit, & nihilominus libertatem non destruit, vt contigit in reuelatione facta à Deo de trina negatione Dni Petri. Resp. faciliè hanc reuelationem tantum tempore antecedere, non naturæ, ideo enim reuelauit Christus peccatum Petri, quia futurum erat, non vero Petri peccatum fuit prius futurum, & postea existens, quia Deus reuelauit, ex suppositione autem quod Petrus esset peccaturus, præiudicauit Christus peccatum Petri futurum, & ex hac præuisione illud reuelauit. Neque asserimus id, quod sequitur per necessariam consequentiam ex præcedenti successu durationis necessarium, & inimpedibile esse, quod merito Louanienfes damnarunt in Petro de Riio, cuius historiam diligenter inquisitam refert Eminentissimus Cardinalis de Lugo disp. 26. de incarnatione sect. 6. n. 7. & ex illo Paulus Leonardus parte 3. sect. 8. n. 38. Hoc notauit pro Magistro Ioanne à Sancto Thoma qui 1. part. tom. 1. dist. 20. art. 6. prope finem refert ex Fratre Thoma de Lemos Sextum quartum damnaſſe Petrum quemdam de Riio Louanienſem propter propositionem, quæ adstruebat, *Præsupposita aliqua suppositione antecedenti, ex qua infallibile est hominem operari, tolli liberum hominis arbitrium, quod alienum à veritate est, vt legenti Cardinalem de Lugo loco citato manifestè constabit. Lege Paulum Leonardum loco citato & Ripaldam tom. 2. disp. 113. qui similes fabellas, & narratiunculas inter vulgus sparsas castigant.*

PUNCTUM IV.

De consensu causæ primæ cum principio creato liberè operante.

Statuimus omnem causam creatam dependere à prima in operando; ita, vt nullam possit exercere actionem principium